

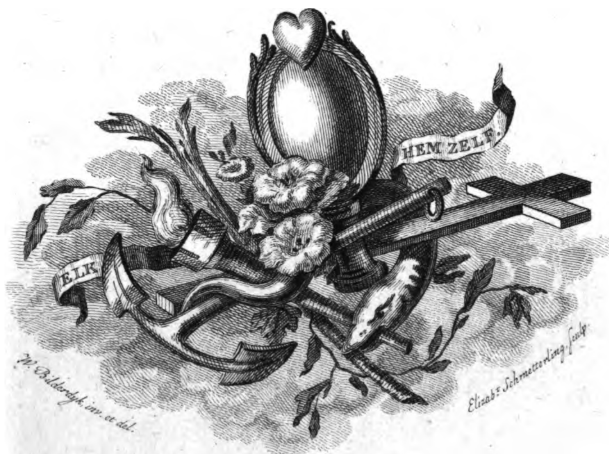

H. L. SPIEGHELS
HARTSPIEGEL,

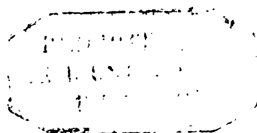
In nieuwer Taal en Dichtmaat
overgebracht

DOOR

Mr. WILLEM BILDERDIJK.

Te AMSTERDAM, by
TEN BRINK & DE VRIES.
MDCCCXXVIII.

VOORREDE.

SPIEGHEL was naar zijne oprechte meening, een rechtgezind Christen, en dus betoont hy zich in zijne ſchriften; maar hy was een voorſtander van de by hem ingezogen Stoïcijnſche Filozofie: zekerlijk de moeilijkſte om met den geest van het Christendom over een te brengen. Immers deze is Liefde, Liefde tot God en den naaſte, uitvloeiing des harten en mededeeling, in 't welzijn zijns naaſten te genieten; ja zich blijmoedig op te offeren voor diens welzijn als medemensch, als broeder, en inzonderheid als mededeelgenoot aan het dierbaar zoenbloed des gezegenden Heilands die ons alles is. — De Epictetiſche zedeleer rust in tegendeel op eene inwendige afzondering en opſluiting van den mensch in zich-zelven, alles in betrekking tot zich (zijn ſtoorlooze rust waar hy naar tracht,) te waardeeren, en dus in eigen perſoon-

lijk-

lijk-byzondere wareld te leven; waarvan hy-zelf tevens het middelpunt en de vervulling is. — Hoe dit met het Godlijk Euangelium te vereenigen? — Deze tegenſtrijdigheid is in 't oog loopend; maar getroffen door eene uiterlijk bewaarde gelijkmatige onberoerdheid van ziel, vermijding van heerſchende zedeloosheid, en dien kluizenaarzweem van verachting der wareld, voor wien men, ondanks al 't bygeloovige dat er doorgaands meê gemengd was, niet nalaten kan eenen zekeren eerbied te koeſteren die het hart weldoet; — getroffen, zeg ik, hierdoor, heeft men deze Stoïſche ſecte, vooral gelijk zy door een Seneca gematigd en practikaal gemaakt of, om 't dus te noemen, vermenſchelijkt werd, in een licht beſchouwd, 't welk zy zekerlijk niet verdiende, daar zy toch van een beginſel uitgaat, dat hare beste lesſen en voorſchriften ontaarden doet. Niet te min is er iets goeds in, en hetgeen velen gemeend hebben by het Christendom bruikbaar te zijn ter beſtemming van gedrag en daden tot de rust en kalmte des gemoeds, in een wareld waarin wy niet dan van onrust en ſtoornis omgeven zijn. — Om hier van die vroegere Eeuwen des Christendoms niet te ſpreken, waarin Seneca byna voor heilig

ge-

gehouden wierd; ook de recht-christlijke Du Moulin heeft in het Tweede deel van zijn ſtichtelijk en nog in mijn jeugdigen tijd algemeen geacht en gelezen Werkjen, *De vrede der ziele*, niet geſchroomd, de gronden van Epictetus handboekjen over te nemen.

Met onzen Spieghel was het even zoo in zijnen Zedeleer, waarmeê het veellicht zou mogen ſchijnen dat hy te veel ophad, hoe zeer het my niet is voorgekomen, dat hy daar iets verdienſtelijks ten opzichte van God in ſtelde, of er eenigen zweem van aanſpraak op het Eeuwige leven aan hechtte; dewijl hy zich daarin by een tijdelijke rust des gemoeds als voorwerp bepaalt die geheel menſchelijk is, en, zoo er geen menſchelijke hoogmoed bykoomt, zekerlijk de Godlijke beſtraling niet uitſluit, maar veeleer eene aanwending der natuurvermogens onder opzien tot God in den Heiland is, ten einde het hart in eene ſtemming te brengen en te bevestigen, die het daartoe bereid houdt: en ook dit erkent hy. Voor my, ik ben geen overgroot liefhebber van 't zedeprediken, voor zoo verre 't het verdorven hart niet ſteeds dieper leert inzien, en dus eene waarachtige zelfverfoeiing en waarachtige heildorst verwekt. Jezus Christus, en die gekruisd,

kruisd, is my alles wat er te weten, te kennen, en in 't oog te houden is; Zijne Genade, genoeg; en het overige zal ongetwijfeld de Geest des Heeren in 't hart werken. Maar gelijk men zijn plichten kennen moet, is 't voorzeker niet nutloos, eene wending van gedachte en oefening van verſtand en reden, by een ſtemming van hart die het by zich-zelf ſteeds bepaalt, aan te prijzen, en daartoe op te leiden. — Dit was, naar mijn inzien, het doel van onzen Schrijver; en waarom niet, Dichter? Want waarlijk, daar is Poëzy in dit zijn geſchrift, en het is uit volle Poëtiſche ader gevloeid, hoe het dan ook met zijne verzen geſteld moge zijn, die toch voor het minst, in hunne ſtijfheid en ſtroefheid eene deftigheid ademen, een trap tot het ſtille verhevene. Met genoegen las ik zijnen Hartſpiegel van vroeg af (waarſchijnlijk had ik daarin weinig medeſtanders van mijnen toenmaligen leeftijd,) meer dan eens; en ſchoon ik toen zekerlijk mede het Epictetisch ſtelſel ſterk aanhing, *inſanientis ſapientiæ conſultus errans*, ook ſedert, *doctus iter melius*, bleef ik hem op prijs ſtellen, ſchoon in een ander licht. — En daar zijne, toen hy ſchreef, vrij gedwongen, en nu, na omtrent derdhalfhonderd jaren

ren verouderde taal en woordschikking, eene duisterheid heeft voor onze met hunne taal veel te weinig bekende Landgenooten, onder wie nogthands de ernst en alle zucht daarvoor niet verbannen is, zoo meende ik eene voeglijke verklaring van hem, door middel van eene getrouwe navolging (even als van een uitheemsch schrijver,) aan het tegenwoordig Algemeen voor zoo verre 't mijne schriften nog leest, te mogen aanbieden. Wat stichten kan, beveelt ons de Apostel te doen, en by wien het mishaagt, strekt dit in de plaats van verandwoording, want ik beschouwde 't dus. Bedroog ik my, 't moge voor 't minst niet ontstichten!

Men weet dat de benaming van *Spiegel* als Boektytel eeuwen lang en ook in den leeftijd van onzen Autheur vrij algemeen was, en 't nog lang daarna bleef. Een menigte van boeken dragen dien, en ieder herinnert zich dadelijk aan Vincentius Bellovacensis *speculum historiale*, door Jacob van Maerlant overgebracht; en, is hy niet gants tot een vreemdeling verkneed, vooral aan den *Spiegel van den ouden en nieuwen tijd* van onzen

Va-

Vader Cats, gelijk hem onze Ouders ſteeds noemden; ik zwijg van een onbegrootbaar getal andere, zoo hiſtoriſche als zedelijke Spiegels. Ja, zelfs ontbreekt het niet aan Tooneelſtukken, dezen naam dragende. Dat onze Schrijver den tytel voor dit zijn werkjen aan zijnen naam ontleende, loopt ieder in 't oog; maar zoo ooit die tytel voor een Geſchrift wel gepast was, het was zekerlijk voor een boekdeel, waarin ieder zijn hart leert erkennen, wel inzien, doorlezen, en dieper indringen dan men nu gewonelijk pleegt, ſints men meer met het opgaâren van kennis van anderen, dan met zelfkennen toont op te hebben; ja, niet zelden, met alles te weten, zich-zelven niet beter dan vreemd blijft. Het is toch ſomwijlen, als of men zijn huis van boven tot onder als pakzolder (of, zoo men thands liever zegt, magazijn,) volſtapelt met allerlei huisraad, en dit meestal van geen of van weinig gebruik, maar in 't huis zich geen rust-, verblijf-, of ſlaapplaats wil overhouden; en ſteeds in den vreemde wil wonen. — Doch ook dit brengt de tijd meê, nu God en zich-zelven te leeren kennen, uitgeſteld wordt, tot het hoofd en het hart met datgene vervuld en opgezwollen is, dat veellicht aan den te rug-

keer

keer in zich-zelven nooit denken laat. De als zuigeling in den vreemde vervoerde, zal aldaar voor zijn vaderlijk huis geenen trek gevoelen; ten minfte, zoo lang het hem waar hy is (naar zijn meening) welgaat.

'T Zij intusfchen daarmede als de heerfchende en dwangzieke Tijdgeest het wil, wien zijn grootfte voorftanders minst kennen. Het tijdverloop zal de uitkomst doen zien, die wy vooraf flechts (en dit zonder merklijke vrucht,) kunnen betreuren.

Doch ik moet ten aanzien van mijne overbrenging van dit Dichtftuk nog iets vermelden. — Dat zy met een zekere vrijheid bewerkt is, brengt de aart van zoodanig een arbeid, of uitfpanning (want dit was het my,) met zich; maar de menigte van Spieghels herhalingen en een hoog aanprijzen van Heidenen Filozofie, waar hy telkens mild mede is, zoo wel als beeltenisfen die men te plat of laag zou kunnen vinden, heb ik geoordeeld te moeten uitwerpen, waardoor ook, niet tegenftaande mijne uitbreidingen en kleine invoegfelen, het geheel vrij wat bekort is, in voege dat ik den Vijfden Zang tot

den

den Vierden, en den Zevenden tot den Zesden (by my nu de Vijfde geworden) te zamen getrokken heb; waardoor dus de meer dan vierdhalf duizend verzen van 't oorspronklijke met ruim twaalfhonderd in getal verminderd zijn. Dat het echter hierdoor in het wezendlijke niets verloren heeft, vleie ik my. — Dit was hetgeen ik te berichten had. Ik fluit met de fpreuk onzes Zeeuwfchen Hoofddichters: ELK SPIEGELE HEM-ZELVEN.

BILDERDIJK.

EERSTE ZANG.

Ontfonk, ô God, mijn geest, is 't in Uw welbehagen
Dat ik dit werk aanvaard'! – Mijn kroost zij 't opgedragen
En ſtichte't! – Maar ook gy, ô Lezer, wie gy zijt,
Het worde u heilzaam, nu, of in een later tijd;
En vindt hier iemand maat of taalgebruik te wraken,
't Zij hem ten ſpoorſlag tot een hooger Kunstvolmaken.
Hy die me een misgreep toont, het zij in rede of leer,
My zal hy welkom zijn, die Waarheid ſlechts begeer.
Ik ſtel mijn Dichttafreel voor elks berisping open;
Geen ſpotter zal my, maar zich-zelven, hoon beloopen:
'k Misgun 't zijn plaagzucht niet, zoo dit hem vreugde doet,
Doch liever wenschte ik vreugd uit recht waarachtig goed.
Hier ſtrekt dees ſpiegel toe, my-zelv' ten nutt' geſchreven,
Maar die ook andren 't nut dat ik my wensch, moog geven.
'k Zoek heil; en, in ons hart; maar 'k hoop, naar 't Godlijk woord:
Bedrieg ik my, 't zij door die Waarheid kent, verſtoord! –

Verachters zoeken hier geen voorwerp! Hun verſmaden
Gaat my niet aan: ik zoek geene eer met deze bladen;
'k Verlang hier ſlechts een met zich-zelv' eenſtemmig mensch,
Die ziet het geen ik zie, en wenscht het geen ik wensch.
Dan ach! hoe zeldzaam is zoo iemand uit te vinden!
Waar, eensgeſtemdheid by meest eensgezinde vrinden!
Verachting, opſpraak, ſpijt, verwacht ik; anders niet.
Wat is Boëthius, wat Socrates geſchied?
Wat andren die naar 't hart de waarheid vrij beleden?
Of hadden zy geen oor voor ſmaad en bitſe reden?
Ziet iemand dwaling, zwakte, en dwarling in mijn werk,
'k Erken ze ook, en belij', dat ik ze zelf bemerk.
'k Ben mensch en feilbaar, en wat zou ik des verſchooning
Begeeren? Even min als iemands lofbeloning.
Wat is der wareld lof! Slechts waarheid is mijn doel,
In die te zoeken vindt mijn boezem lustgevoel.
Dit trok mijn ſchrijfluſt aan, en gaf ze kracht en ſporen;
Maar zij gelijke zucht by die mijn zangen hooren,
En, zoo ik fale of vall', 't zij deernis en geen hoon
Die me om mijn mistred treff'. Ik vraag geen ander loon.
'k Weet, dat bedrog en list den aart der Batavieren
Verdrongen, en 't *goed rond* in reednen en manieren;

Doch

Doch peilen wy ons hart, waar lust en rust aan hangt.
Dees wensch beſtiert mijn pen; en die 't met my verlangt,
(Hy ſchuile of hier of daar, en in wat ſtaat op aarde,)
Hem diene 't als my-zelv', bezit het zoo veel waarde,
Indien hy kennis lieft, en, aan geen waan verkleefd,
De waarheid hooger acht dan al wat aanzien geeft,
In geen geheimnis duikt om dieper na te wroeten
Dan 't geen ons heilzaam is en wy begrijpen moeten,
De kerktwist ſchuwt, en, op den grondſlag ſterk en ſtijf,
Voor ruwen doornebosch den vredigen olijf
En vijg en wijnſtok kiest, en liever vrij wil leven
Dan in 't verward gewoel tot hoogen ſtand verheven.
Ach, wist ik in dees tijd van tweedracht zulk een man,
Die waarheid vasthoudt maar ook dwaling dulden kan,
De zeldzaamheid erkent van die hier vinden mogen
Wien 't menschlijk onverſtand de tranen perst uit de oogen,
Maar die op dwaasheid met een lach van deernis ziet,
En in de kwelling rust voor 't zuiver hart geniet!
Mijne oude echtduitsche pen zoekt waarheid voor te dragen
Offchoon de Maat en 't Rijm in dees verdorven dagen
Meest liefkoost, boert, of bijt, van uilen valken maakt,
En kunstrijk opſiert wien het hart inwendig laakt.

Een blind en dartel kind (door reden te overheeren,)
Zien we als een god die 't al in banden ſlaat, vereeren.
Men ploegt eu akkert op 't onvruchtbre zand, en tijd
En arbeid, en het heil des levens, gaat men kwijt.
Ach, danſers, dartel, trotsch, geëerd, geroemd, verheven,
Om, beedlaars in het eind, op ſtinkend ſtroo te ſneven!
Vierdubble ſlaven! hier, van de altijd blinde min;
Daar, van een Vorstlijk hof; van eerzucht; van gewin!
En wat 's dat al toch? - Liefde, een kluiſter dien we ons ſmeden;
En Hoogheid? - 't ſchamel brood hoeft van geen Vorst gebeden.
Geen armoê; geldzucht, nijpt: de nooddruft vergenoegt,
Zy, lichtverkrijgbaar; 't is om weelde, dat men zwoegt.
Het rag van ijdele eer waarmeê zy zich omhangen,
Scheurt weg. - En wat is kunst? wat zijn der dichtren zangen?
Rampzaalge Poëzy, zoo ge aan geleerdheid hangt,
En Dichter ſlaaf moet zijn, in boei by boei geprangd,
En die hem lezen zal, meê 't vreemde herſenkneden
Moest doorſtaan! Moet men juist op 't logenaanbeeld ſmeden?
Is dan Theognis, is de Aſcreër nu verſmaad? -
Neen, verr' van daar. 'k Veracht die zuivre tonen haat. -
Ja, 'k eer hen die het volk, vertuit aan boert en ſpelen,
Met fabelvonden en verdichtſels de ooren ſtreelen,

En

En 't onderwijs dus als ombolſterd zwelgen doen,
Daar ze in den ſchijn van klucht den wederzin verhoên,
Opdat de trotſaart, in zijn zelfwaan best te vrede,
De naakte waarheid in zijn moedwil niet vertrede:
Zoo glipt dan ongemerkt, in ſchijn van nietig zoet,
De nuttige artſeny in 't walgingziek gemoed.
Doch dwaas waar 't, Dichtkunst gantsch aan louter Dicht te (binden:
In boert die niet bedoelt, is 't altijd niet te vinden;
En de echte Waarheid is te heilig en te hoog,
Dat ze onvermomd zich niet vertoonen zou aan 't oog.

Ons doel is kennisſe van Waarheid, deugd, en zeden,
Die zoeken we in ons hart naar 't leidſnoer van de reden:
Och of 't ons tot dit heil een voetſtap nader bracht!
Zoo 't andren voordeel doet, 't is meer dan 't zelf verwacht.
'k Doorwroet hiertoe met vlijt de taal van onze Vaderen,
En mijde, uit vreemd ſieraad een valſchen pronk te gaderen.
Schraal zij mijn kunst en ik van Kettery * beticht;
Geen Griekſche Godheid heeft te ſpoken door mijn Dicht.
Ons Vaderland kent geen Napéën noch Najaden;
Geen Nereus heeft ons ſtrand met zijn gegolf te baden;

* T. w. *Kettery in de Poëzy.*

Ik heb, door nevelen en donderwolken heen,
Geen trotſchen Myterberg, geen Helicon, betreên;
Mijn lippen mochten nooit aan 't nat der hoefbron leppen,
Dat d'ongekuischten kop tot Dichter om kan ſcheppen;
Geen Muze, geen Apol, bewees my ooit de gunst,
Dat ik voldoen kon aan de wetten van hun kunst.
Maar moet een Dichter hier noodzaaklijk zijn ervaren
In Grieksch of Roomsch; daar de oudſte en beste, herders waren?
Parnas ligt verr' van ons. Maar wat is Helicon!
Ons duin en bosch en beek beſchijnt de zelfde zon,
Die gaan ons nader aan het harte. Doch met ſtroomen,
Of bosch, of berg, of bron, zijn wy niet ingenomen;
(Aan de ernst van onzen zang betaamt geen ijdle ſpot:)
Maar ſmeeken d'een'gen, den onnoemelijken God,
D'alwijzen Vader, en behoeder aller dingen,
Zijn goedertieren Geest by ons onkunstlijk zingen.

Gy licht, Gy bron des heils en vader der natuur;
Hartkenner, zielenärts! vergun my in dit uur
Een ſtraal van Waarheid, en de kracht om ze uit te drukken.
Ach, mocht my voor mijn kroost een vaderzorg gelukken,
Die

Die 't, en my-zelven, meer aan 't ware goed verknocht'!
ô Leidſtar, Zon der ziel op d'aardſchen levenstocht,
Geleid me op 't ware pad van kennis! Zuiver, reinig,
't Gemoed dat tot U roept! – Wat kan ik? Ach, hoe weinig,
Hoe nietig is 't, wat ooit mijn beste wil vermoog!
Laat onverſtand of waan niet neevlen voor mijn oog;
Geen erfſmet van de ziel, geen menschlijke erfbegrippen,
Mijn oordeel of mijn wil van 't rechte ſpoor doen glippen!
[Wat zijn we zonder U? wat is 't dan diepe nacht,
Die 't hart bedwelmt als 't oog en wil en doen verkracht?]
Uw inſpraak leide my om goed van kwaad te ſchiften,
En maak mijn boezem vrij van tusſchenſpraak der driften!
Door dit is 't dat de mensch zijn ſnoodheid kennen leert,
En tot U opziet; ja, Uw kennis-zelv begeert.
Maar kunnen wy 't? Wie zou met dees verduiſterde oogen
Het grondig onderſcheid der dingen kennen mogen? –
Zoo onze opmerkzaamheid hiertoe het middel wist,
Van waar door eeuw aan eeuw dat eindeloos getwist?
Van waar die menigte van Wangoôn, offervieren,
Gevoed, (ô ijslijkheid!) ook zelfs met menſchenſpieren?
Neen, Sofroniscus zoon, wien de Oudheid wijs beleed,
Mocht zeggen: 'k Weet niets; en dat 's alles wat ik weet!

Dus bad, dus dacht ik: en, in mijmring neêrgezeten:
Dit zei, die waarheid wenschte: „Ik weet flechts, niet te weten.”
Zoo is de waarheid dan op de aard niet algemeen,
Niet grijpbaar voor wie wil; maar hangt aan God-alleen.
Ja, God is Hy die kent: Hy-zelf, Hy is de Waarheid,
Wy, bloote fchijn- en damp-gewemel zonder klaarheid. –
Doch weten we iets! wat is 't? Wy golven als een vloed;
Het gistren, 't nu, ftelt niet in 't zelfde, kwaad of goed.
Wy vliegen foms, maar 't is met Icarus gevlogen;
Wy ftorten met hem neêr, dat 's al wat wy vermogen!
Doch, oefnen wy de vlerk der weetzucht laag by de aard,
Gods hulp zal met ons zijn, zy is 't die ons bewaart.
Zijn Wijsheid houdt zich aan den fterving niet verborgen.
Zy roept ons: Kom tot my, by avond en by morgen;
Zy toont zich wijd en zijd, en biedt de hand ons aan,
En noodigt ons, in ernst heur gangen na te gaan.
Ja, flaan wy ze ijvrig gâ! en leere ons de ondervinding
Ons eigen pad, vrij van de omflui'ring der verblinding
Erkennen! 't Merkend oog dat alles wel doorziet,
Ontglipt in 's menfchen hart het groote roerfel niet.

Wy

Wy zien, dat al wat leeft, dat ieder dierlijk wezen,
Ja, elke plant in de aard', wat hun benadeelt, vreezen,
En trekken naar 't geen baat. 't Mint al, zijn eigen zelf
En eigen heil. Ook wy, hoe diep m' in 't harte delv'.
In ons is bovendien de trek gelegd tot weten,
Hoe zalig, wel befteed, niet roekloos weggefmeten,
Maar onderworpen aan een redelijk beftuur!
Het weten maakt ons wijs. – Gy fteekt de hand in 't vuur;
Dit leert u voor altijd door 't fmartlijk brandgevoelen,
Dat vuur geen middel is om 't lichaam af te koelen.
Die kennis blijft u by; fchoon de achtloosheid misfchien
U blootftelt dat ge u brandt, gy blijft de vlam ontzien.
Zoo weet hy die de fmart der zonde mocht beproeven,
Dat weldoen vreugde geeft, en ondeugd zielbedroeven;
Dat hoogmoed, gierigheid, en nijd, en overdaad,
En elke zonde, een Hel ten nafleep achterlaat;
Maar ootmoed, zelfbedwang, een zoete hartverblijding.
En ftrekt die kennis niet by 't booze tot vermijding,
By 't goede tot een fpoor en prikkel dat men 't kiez',
En door geen onberaad zijn dierbaar heil verliez'? –
't Is waar, de deugd heeft foms van wederfpoed te lijden;
Maar weegt dit op aan heur aandoenlijk zielsverblijden?

De redenſchaal beſlisſ'! heur evenaar ſtaat vast
By wat de wareld haar ook tegenſtell' voor last.
't Hangt alles aan een recht waardeeren aller dingen;
Maar 't haaſtig oordeel ſoms bedriegt ons ſtervelingen,
Daar 't ſchijn voor zijn neemt, en de deugd als in 't verſchiet
En, zonder aandacht, ſlechts met halven aanblik ziet,
Terwijl we in tegendeel de wellust vast omknellen.
Zulk ſtandpunt duldt niet, beide op waren prijs te ſtellen,
Maar 't oordeel dwaalt door dat men 't voorwerp valsch aan-
En ſchijn voor wezen, goed voor onverſchillig houdt. (ſchouwt,
Ware elk de lust bekend van 't breidlen van zijn lusten,
Hy zou op zachter koets dan in hun woeling, rusten.
Wie op zich-zelven let, en op der dingen aart,
Voelt, hoe de maat genot, en de onmaat onlust baart.
Dus weeren heilbegeerte en oordeel haar' bezitteren,
Door kennis, val op val die 's levens zoet verbitteren.
Verbittren? Ja: ik zwijg van 't uitgeſtrekt verſchiet
Dat de overzij' van 't graf tot elks ontzetting biedt.

Treft u de ontroernis, 't zij van toorne of droefenisſe,
Zoek de oorzaak in u-zelv', en ga in uw gewisſe:

Wel-

Wellicht is 't uit uw ſchuld en door u-zelf ontſtaan,
En zoo ge 't dus bevindt, neem 't tot uw leering aan;
Maar laat geen ongeduld in uw gemoed ontſteken.
Is 't buiten uwe ſchuld, het moet uw rust niet breken.
Verliest gy geld, of eer, of wat de band van 't bloed
U tederst heeft verknocht, bewaar een ſtil gemoed.
Denk: Wiens geduchte wil den loop bepaalt der dingen,
Beſtemde 't dus; zou ik diens orde willen dwingen?
Hy gaf, Hy nam. - En hoe, hoe weet gy, of dat leed
U heil of onheil zij? 't Is God-alleen die 't weet.
Hy wil ons best; laat Hem den vrijen teugel mennen.
Leer al wat is, naar waarde en echten prijs erkennen,
En ſchenk uw liefde er aan; maar niet met woeſten tocht.
Wees God en 't ware goed met innig hart verknocht,
En min 't verganklijk niet als vast aan u verbonden,
Zoo zal u geen verlies het hart te zeer doorwonden,
Maar alles lijdlijk zijn: want niets dat hier geſchiedt,
Geeft ons rechtmatig ſtof tot innig zielsverdriet;
En kunt ge, als zijn moet, eens gewillig leeren ſterven,
Blijmoedig zult gy 't al bezitten en ook derven. -
Verſtoort u hoon of ſpot? Geen ijdle ſpot of ſmaad,
Maar die 't ter harte neemt, maakt zelf het zich tot kwaad.

Ver-

Verdiendet gy den hoon, wat moogt ge u dan beklagen?
Zoo niet, wat zoudt gy leed om iemands moedwil dragen?
Hy-zelf betreure 't, die zich 't onrecht ſchuldig maakt!
U zij 't als hondgeblaf, of als een eend die kwaakt!
Wat is 't, dan ijdle lucht, hetgeen er ſchuilt in woorden?
Neen, 't is geen booggeſchut dat menſchen kan vermoorden.
Maar – wond of dood? – Vermij ze indien gy 't wettig kondt;
Doch tevens ook: ontzet voor doodsgevaar noch wond.

Hy, die 't geen kwetſen kan, die eigenſchap bedeelde,
Liet, wien Hy uit den klei tot heer der ſchepping beeldde,
Niet weerloos: Hy ſchonk moed tot wapen by 't verſtand;
Dit, maar geen gramſchap, legt wat leed doet, in den band.
Een zotte vijandſchap en wraak in vroeger tijden
Deed eerst met lijfsgevaar het dierenras beſtrijden,
Gants nutloos t' onzen baat; maar meer bedachtzaamheid
Heeft uit hun roof den menſch' en ſpijs en kleed bereid,
En andre t' onzer hulp en t' onzer dienst doen wennen.
Zoo doet uit menſchen ook, wie menſchen leerde kennen,
En alles ſtrekt ten nutt' aan hem die 't wel beſeft.
Zoo leert men lijdzaamheid uit laster die ons treft;

Zoo

Zoo ſtrekt het ſtruikelen van dwazen ons ten baken;
Eens anders braafheid, tot het tederst zielsvermaken:
De boozen mijdt men, of men maakt ze ons wel gezind;
Hun dwaling, ons ten nutte als lesſen van een vrind.
Hun hebzucht leert ons, niet aan 't aardſche goed te hangen;
Hun kwistzucht, beter zorg voor onze huisbelangen.
Te letten op elks doen en de uitkomst die 't hun geeft,
Schenkt kunde aan die niet meê in 's wereld draaikolk zweeft,
Bewaart voor dol en woest, door 't voorbeeld aangetogen,
Te volgen, als men pleegt, maar opent eigen oogen,
Leert driften temmen, en mistrouwen 't geen behaagt,
Maar kennen voor 't beſluit en eer men 't handlen waagt.
Niets nuttiger dan ſteeds op lust en ſchijnvermaken,
Op eigen werk en woord en hartsgevoel te waken;
Dit ſluit het voorſchrift in: Zie toe, en waak, en bid!
Dit 's de eerſte voetſtap naar het groot volmakings wit.
Die dus zijn hulkjen ſtuurt, zeilt veel gevaars bezijden. –
Die d' oceaan bevaart, maakt wind en ſtormgetijden
Te kennen, uithoek, klip, en ankergrond, en zand;
Neemt op de baken acht, hem uitgezet aan 't ſtrand;
Heeft de oogen in de kaart, op roer, kompas, en ſtreken,
Om de altijd wrakke kiel op geenen plaat te breken:

Maar

Maar wie op 's wareldś zee toont zulk een ſtaâge vlijt
Dat zijne onſchatbre ziel geen wreede ſchipbreuk lijd',
Daar ons de zonden ſteeds met ſtormgeweld omſtreven?
Helaas! hoe weinig die daar aandacht aan wil geven!
De zonde knaagt wel, ja; maar, voor zich-zelf verheeld,
Gewent men 't, en 't wordt lust, of 't harte wordt vereëld.
Ontwaak, en wik 't gevaar! gerustheid doet u ſneven;
Gy-zelf, gy kunt alleen u-zelven de aandacht geven.
God lokt door 't knellen van de zonde 't hart tot deugd;
De trek der ziel tot heil zoekt rust en ware vreugd;
Maar achtloosheid, gewoonte aan 't kwaad, ſtompt elks geweten,
En 't ſchijnt, het wierd onze aart, dat wy ons-zelf vergeten.
Een tegenbuiging wordt by dees verkeerde bocht
Vereischt, die rechtheid geeft, aan God en deugd verknocht.
Die ſchenkt ons ſtaâge vlijt by Godsdienst en gebeden.
Hier werden gordelkoord, denkcedels, hairen kleeden,
En velerlei gebruik van ouds toe ingevoerd,
Waar 't niet door 't Bygeloof aan werkverdienſt' geſnoerd,
Godvruchtig. – Maar hetgeen het menschlijk hart beveiligt,
Is ware Godsvrees die 't aan hooger invloed heiligt;
Wees daar getrouw in. – Maar hoe kuntge? – Waak en bid!
Dit 's al wat gy vermoogt, die niets van 't uw bezit.

God

God eischt niet meer, en zal 't oprecht en Christlijk trachten
Verfterken in Zijn liefde, en fchenken nieuwe krachten.
Van Hem is 't heil; – maar 't leed, uit trage fluimerzucht.
Wees nuchtren, dat u 't heil des levens niet ontvlucht'!
Wik lust van fchijnlust af, dat ze u niet valsch bekore;
Hou 's harten drift in toom, op dat ze uw rust niet ftoore;
Voorzichtig zelfberaân beftiere u wil en daad,
Dit maakt den fterveling of zeedlijk goed en kwaad:
Befnoei uw losfe tong, fchuw 't onbedachtzaam fpreken;
Doe niets waardoor ge uw plicht aan iemand zoudt verbreken.
Doch zie vooral waar ge uw gedachten meê bevracht:
Het meel is fteeds als 't graan dat ge in de molen bracht.
Berading, wensch, befluit, woord, werk, en wilbedoelen,
't Hangt alles aan datgeen, waar zy geftaâg op woelen.
Zoo gy ze op wellust, wijn, of tafel, wentlen laat,
Allengskens maakt ge u tot onkuifche, dronkaart, vraat.
Maar, kunt gy boven 't hoofd dier voog'len vlucht niet weeren,
Hun nestlen in dat hoofd is lichtlijk af te keeren.
Verbeelding werpt iets voor dat plotslijk overrast;
Het wortlen hangt aan hem die op zijn akker past. –
Doch 't is halftarrig, 't zet zich vast? – Neem, by gebeden,
Uw toevlucht tot een drang van andre bezigheden:

Ge-

Gedachten drijven ſteeds gedachten weg : 't Verſtand
Ziet wel in 't rond, maar 't heeft tot grijpen ſlechts één hand;
Vervul het met iets goeds; het zal niets ijdels zoeken.
Maar laat geen ledigheid u 't zorgloos hart verkloeken:
Zy baart wat boosheid teelt, en koeſtert wat ze ook teel;
Van haar leent de Afgrond zijn fraaiſchildrend lustpenceel.
't Was onzer Vaadren ſpreuk die ze innig leert verfoeien:
„Ze is 't kusſen voor den Booze om gruwlen op te broeien."
Het werkzaam brein eischt ſteeds een voorwerp; geef het dat,
Verbeelding pluist het uit met wat het in zich vat,
En brengt het voor 't verſtand in allerlei verbinding;
Zoo broeit ze in goed en kwaad op altijd nieuwe vinding.
Dit leert den dieven, in hun handwerk, booze list;
Den vrekken pleiter, ſtof tot eindelooze twist;
Den zeeman, waar kwadrant, kompas, en ſtarren misſen,
Den ſtreek waarin hy ſtuurt met zeekre vastheid gisſen.
Hy ook die God, de dood, en 't leven dat ons wacht,
Voor 't oog heeft, wordt in doen en denken wel bedacht.
Maar pleegt verbeelding ſteeds in dwaasheên om te rennen,
Ontwennen moet men ze, en aan beter voorwerp wennen.
Beſtier' haar de aandacht ſteeds! hou aan uw opzet vast,
En denk op God, op 't heil dat uit de Godvrees wast.

Hou

Hou reekning met u-zelf op vastgeftelde ftonden,
Zoo voelt ge u dag aan dag met nieuwen toom verbonden.
Vraag uw gemoed, waarin ge uw voorfchrift overtradt;
Een zonde of dwaasheid deedt; uws naaften nut vergat;
Waar ge aan u-zelf ontbraakt; waar, aan den God der Goden;
Waar ge achtloos waart zelfs by 't vervullen der geboden,
En koel, en zonder dat er 't hart in deelde? – Leedt ge fmart
Met onderwerping? goed, maar – met een dankbaar hart?
Gy ftondt de waarheid voor, en ftrafte de ondeugd moedig;
Maar was 't vermanen zoo naar tijd gepast, als fpoedig?
Waar zachter onderricht ook meer gefchikt geweest
Voor die misdeed, en voor de kalmte van uw geest?
Is 't zoo, het moge u tot een beter leering ftrekken!
Laat de avondfluimering uwe oogen niet betrekken,
Of weeg dus al uw doen, als rechter, ftreng en ftraf,
In 't eenzaam leger op de fchaal der rechtheid af.
Ja, doe dit driewerf in een etmaal. Dit betrachten
Leert daaglijks meer, u-zelf voor achtloosheid te wachten,
En fchijn erkennen waar ge u deugden onderftelt.
Dus fterkt zich 't oordeel dat zoo wagglend vonnis velt! –
Doch wie van ons wil fteeds den ftrengen toets der Waarheid?
Men volgt het fleurbegrip, en wil geen meerdre klaarheid;

En 't geen men van den wieg in 't blinde nam voor waar
Vervecht onze yver als voor haardſtede en altaar.
Des menſchen reden voelt, in 't zoeken naar verlichting
Ter zaligheid, 't behoef der hulp van de onderrichting;
Maar, zal 't tot voedſel of vergift zijn in zijn dorst?
't Onnoozel kind zuigt gif van uit onzuivre borst,
En 't lichaam kwijnt ſteeds voort aan de ingezwolgen ſappen,
Die 't bloed vervulden met onheelbare eigenſchappen.
Zoo doet de wanleer: 't Is een zielengift, of ſchoon
Daarby misſchien in 't hart een vrome ſtemming woon:
En 't goede en kwade, dus van andren ingezogen,
Werkt in uw boezem voort; en Waarheid is u logen;
Tot eenmaal uw gemoed de kracht wint, door te zien
Wat ge in uw boezem draagt, en wat u rust kan biên.
Och, de onkunde is een ſtaat van kindsheid. 't Vat van aarde
Behoudt de reuk des wijns dien 't eerst een poos bewaarde;
En hoe te erkennen, zoo 't nog hapert aan 't gezicht? –
Men ſtell' den hongrende in een aardhol zonder licht
Voor welgedekten disch, met ſpijs en drank beladen,
Deels giftig, deels gezond. Zijn honger eischt verzaden;
Hoe onderſcheidt hy nu en kiest het heilzame uit,
En wacht zich voor 't vergif? – Zijn toeſtand eischt beſluit,

Hy

Hy aarzelt niet, ô neen: de drang der ingewanden,
Aan 't prikkelen, beſtiert hem de uitgeſtrekte handen
Tot grijpen, dat is 't al; daar is geen keus voor hem:
Hy grijpt en zwelgt, wat eerst zijn vingrengreep beklemm'.
Maar laat door ſpleet of ſcheur een ſchemerlichtjen dagen,
Hy oordeelt wat hy ziet, en wat hem mag behagen;
Proeft, riekt, wat onrein zij of zuiver, wat venijn
Of nuttig voedend zij, ten minſte hem zoo ſchijn'.
En vindt hy dat hy reeds iets doodlijks heeft gegeten,
Hy zoekt by zulken raad, die de artſenyen weten
Om 't uit te braken of vernietigen eer 't woed'
En 't ingewand doorvrete of d' omloop ſtremm' van 't bloed.
De domme kindsheid, vroeg reeds hongrend om te weten,
Slokt wat men ze aanbiedt in, 't zij goed of ſchaadlijk eten,
't Zij waar of valsch. Plant hem de zucht tot pronken in,
Een ſchoone en rijke dosch vermeeſtert 's jongskens zin.
Leer hem op dier of blok zijn leed en onwil koelen,
Hoe zal hem de erfſmet van de toornezucht doorwoelen!
Geef acht! hoe kleen het ſchijn', het is van 't hoogst gewicht,
Waarin de grond van d' aart der gantſche volken ligt,
En 't geen ze woeſtaarts maakt, of zeedlijk, of barbaren.
Ach, 's lands gewoonte en leer ſtort de inborst ons in de aâren!

Maar by 't ontluiken van de reden is 't de ſtond
Uit eigen oog te zien, wat zielen heele of wond',
Wat onze heilbehoefte in ware daad verzadig',
Of, heilzaam ſchijnende, ons het ingewand beſchadig'.
Aanſpraaklijk zijn wy aan ons-zelf; maar ook aan God,
Voor al wat invloed heeft op dit en 't eeuwig lot:

'k Begeer niet, dat ge treedt in Gods geheimenisſen,
Of moeilijk Kerkgeſchil lichtvaardig zoudt beſlisſen.
Neen, hou u vastgeklemd aan 't Euangeliewoord;
Waartoe met zwak verſtand het duiſtere ingeboord?
Zoek' wie den Heiland kent, zachtmoedigheid, verneedring
Van 't zich verheffend hart, en ware zielsverteedring
Die liefde en weldoen voor den naaſten aâmt. Beſnoei
Wat onkruid in dat hart zelfs in uw weêrwil groei';
Ruk, ruk 't allengskens uit. Leer d' ouden ſleur ontwennen,
En met den hoop niet meer op 't pad der blinden rennen!
Stel geen belang meer in het uiterlijk van pracht
En ſtaatſie, tafelweelde, of wat de wareld acht.
't Kleed maakt den man niet; en geen kostbre lekkerbeten
Maar honger, geeft den ſmaak by zielrust aan het eten.

Mis-

Mistrouw het volksbegrip en Landgewoonte en fleur:
Spoor zelf wat goed is, na; en volg geens anders keur.
En zoo ge u-zelf niet kunt voldoen in 't onderzoeken,
Neem toevlucht tot een keus van welgeſchreven boeken
En wijzer lieden raad: - maar neem niet blindlings aan;
Neen, onderſcheid ook dan het zeekre van den waan.
Vermoeden neemt by ons de plaats van ware kunde,
En ſchraal is 't weten wat Natuur den ſtervling gunde.
Dit zag een Socrates, en 't ſla den hoogmoed neêr
Van die zich-zelf verheft op aangenomen leer!
Wat kennis is er, waar de zinnen niet in ſpelen,
En waar ook tevens geen verbeelding in zou deelen?
Zie 't vrouwlijk ſchoon. 't Behaagt; verbeelding zwelgt het in,
Vernieuwt en ſiert het op, en 't ſpeelt door ziel en zin,
En brengt verliefdheid voort die 't bloed in 't hart doet koken:
Niet buiten, in u-zelf, ſchuilt wat het heeft ontſtoken.
Het ſchijnſel is in ons van 't geen zich buiten toont,
En treft de ontfanklijkheid die in ons binnenst woont.
Wees ſteeds bedacht om uw verbeelding in te binden:
Vereenig reden met oplettend ondervinden. -
Waan niet, dat kenniſſe ooit, dat echte wetenſchap,
Hovaardig maken zou naar 't gangbre ſtraatgeſnap.

Neen, 't is de Onwetendheid die trotsch maakt en vermetel:
Want hoogmoed dringt zich ſteeds by zelfwaan op den zetel,
By wanleer, misverſtand, vooroordeel, dat door elk
Werd ingezogen reeds met de eerſte moedermelk;
En waar een woeſte drift gereed is tot beſlisſen,
En 't oordeel overhaast, den redendraad doet misſen.
Verhaaſting is geen ſpoed. Waar 't doen loopt voor 't beraad
Hinkt klagende 't berouw het na, maar ſteeds te laat.
De haast bedwelmt den mensch in 't vrij gebruik der reden.
Zoo ziet men 't in 't rumoer van overvallen ſteden,
Van brand, van waternood: men loopt zich in den weg,
Ja, ſtoort de redding van 't handreikende overleg.
't Verhaast beſluit, geen vrucht van ernſtig overwegen,
Maakt ſchuldig, en 't vertreedt wat anders wierd verkregen.
Zoo is het met de drift der gramſchap, eer men 't weet
Losbarſtend, die zich-zelv in 't bruiſchend woên vergeet.
Ook deze is vrucht der zucht tot welzijn; maar hoe vreeslijk!
Wat ſlaat ze al wonden, vaak door tijd noch zorg geneeslijk!
En ach! hoe dikwerf ook ten onrechte opgevlamd,
Waar 't lijden plicht ware of ons nutter dan vergramd!
En waarom toornen wy? - Misdoet men, wie is rechter?
Wie, van zijns naaſten wel of kwalijk doen, beſlechter?

Wie,

Wie, wie doordringt in 't hart waar dat vergrijp uit ſproot?
Ontzien we ſteeds 't geheim van elk' natuurgenoot!
De dwaas en 't kleene kind misdoen in ſchuldeloosheid:
Hetgeen ons boosheid ſchijnt, is juist niet altijd boosheid.
't Benadeelt ons? - Het zij! doch 't onverſtand-alleen
Is, mooglijk, 't geen ons haat of wil ten kwade ſcheen.
By u is 't kwaad, die hier uw Christenplicht verzaakte,
En, voor zachtmoedigheid, in dolle toorne blaakte.
't Riep u tot oefning van de lijdzaamheid; en gy
Misbruikt het, God ten hoon, tot woeſte razerny!
God gaf u kennis; leg de u toevertrouwde ponden
Niet uit uw oogen weg, en in een doek gewonden,
Maar drijf er woeker meê naar 's Heilands Godlijk woord:
't Verzuim is ſtrafbaar, en brengt zielverderving voort,
Verwoest het oog der ziel, verwart verſtand en reden.
Wat wilt ge u met het bont van d' Eigenwaan bekleeden,
Wie zijt gy, dat men u ontzag betoone en eer?
Wat zet ge u op die hoogte in trotschheids zetel neêr?
Benijdt ge, die u mocht te kort doen, 't ſnood verrijken?
Neen, 't onrecht draagt, voor baat, van 's Hoogſten afkeer blijken,
Verban dat misverſtand. - Maar proef uw kennis ſteeds,
Die zoo ze onzuiver is, een welbron wordt des leeds.

Ach, wankelbaar is meest dat ingebeelde weten,
Waarop we ons (waar of valsch,) geſtaâg te veel vermeten.
Te dikwerf ſpreken wy, als blinden van het licht,
Slechts andren na, en niet uit eigen ingezicht.
Wy hebben waarheid, deugd, geloof, en hoop, en goedheid,
En liefde, en reinheid, en gewetens zuivre zoetheid,
Gedurig in den mond; maar zijn ze ons wel bekend?
Wat is 't offchoon de tong zoo heerlijk draaft en rent?
Wat is 't, van brood, van wijn, van lekkerny te praten?
Daar zal de hongerneep zijn knagen niet om laten.
Wat, zoo men ſpijzen toont in 't heerlijkst ſchildery?
't Vermake een keurig oog en hebb' zijn kunstwaardy,
Maar 't zal den prikkel niet uit de ingewanden drijven.
En echter dit is 't al waaraan wy hangen blijven;
Ons weten ſchildert ons wat goed en kwaad is, voor,
Maar dringt het ook ons hart, ter vruchtbre kennis, door?
Ga in u-zelf, doorſchouw, doorzoek uw hart aandachtig!
Wat 's goedheid? kent gy die? waart gy haar ooit deelachtig?
Hebt ge er met innige ernst ooit naar getracht, en wierd
Uw boezem door haar kracht en invloed ooit beſtierd?
Gods goedheid ſchiet ook zelfs een ſchijnſel in den ſnoodſte,
En 't heelkruid toont zijn kracht van heelen by den booſte;

Maar

Maar heerscht zoo'n goedheid en beſtiert zy u 't gemoed?
Bemint ge uw vijand wel? beloont gy 't kwaad met goed?
Vraag dit u-zelf: dit moet u blijk en andwoord geven.
Van waarheid weten wy ſlechts wat we er van beleven.
Ach, goedheid is zoo hoogstbeminlijk, en beſtaat
In bloote woorden niet, maar in gevoel en daad.
Die ze eenmaal recht aanſchouwt zal vliegend tot haar rennen;
Die draalt of aarzelt, toont haar waarlijk niet te kennen.
Ongoedig is, met één, ongodlijk; 't hart dat haat,
Wordt van d' Erbarmer die ons jammer droeg, verſmaad.
Vraag ook u-zelven af: Ben ik een hoofdhair beter? –
Ge twijfelt? – Twijfel niet. Zijt ge ook geen plichtvergeter?
Vermeet ge u meer, gy doolt. – Doch twijfel! 't Is bewijs,
Dat ge, aan u-zelf nog vreemd, u ſtelt op valſchen prijs.
Maar twijflen baant den weg tot kennis van de Waarheid:
De onwijze twijfelt niet by de ingebeelde klaarheid
Waarin hy omdwaalt, en zich-zelf onfeilbaar acht.
Gy, wees, by 't oordeel als 't beraden, wél bedacht!
Partyzucht, misverſtand, en overhaast beſluiten,
Zijn even kwaad. Sluit drift, en wensch, en afkeer buiten
Wanneer ge iets onderzoekt; maar ſchiet ge in iets te kort,
Het oordeel blijve in zijn beſtemming opgeſchort.

Dit is de regel van de Redenkunst der Ouden,
Die onverwrikt de ſchaal van 't oordeel vast leert houden.
Die haar veracht, verloopt in blindheid, doling, leed;
Wees altijd, overal, tot onderzoek gereed.
Schift, wik, ſpoor na, beproef, al wat uw geest mag treffen,
Van reden, van verſtand, verbeelding, zinbeſeffen,
Hoe 't al aanwendbaar is ten nadeele of ten nutt';
En Redeneerenskunst verſtrekke u hier ten ſtut.
Doch ſchuw de reev'lary der dwaze Schoolgeleerdheid
Die Waarheid ſtrikken ſpant; een bron van zielsverkeerdheid,
En kunſtig ſtelſel van in één gevlochten list: –
Zy moordt de Waarheid ſlechts, en voedſtert ſtaâge twist.

TWEEDE ZANG.

De koude en nare nacht, met duiſterheid omhangen,
Week huivrend voor den blos van 's uchtends rozenwangen,
En 't bleek geſtarnte deinsde als moede van heur wacht,
Met uitgedoofde toorts, voor de opgaande Ooſterpracht.
Onze aardkreits keerde zich den naderenden ſtralen
Van 't zonlicht toe, om in die koeſt'ring aâm te halen,
En 't min bevoorrecht deel; * voor 't dor éénvormig graauw
Op nieuw te ſieren met der bosſchen loovrenſchaâuw.
Mijn Zangſter leidde my langs de Amſtellandſche vlieten,
En 'k mocht in morgendaauw de zoele lucht genieten,
By d' uitgeſchoten dosch van 't pas zoo dor geboomt',
Daar 't gras zijn ſpichtig hoofd door de ijsſchots, nieuw herſtroomd,
Verheft, en 't veld, (eerst meir, zijn ruigen boord ontwasſen
Waarin de ſpartelvisch zich dompelde in de plasſen)
Uit blaauwend water rees in nieuwen Lentetooi,
En 't melkvee noodde, wars van 't muffe winterhooi

* *Het Noorden.*

En

En tochtend naar de wei, die 't by zijn dartle ſprongen,
Met jaargetijde en kruid, in blijdſchap doet verjongen,
En, daar 't, na dubblen ſmaak, * hunne ingewanden ſtreelt,
Tot lijvig vet verſmelt, en Voorjaarzuivel teelt.

Wat wondre omſchepping van vergaan en weêr herleven!
Onze aarde geeft en neemt om telkens weêr te geven: –
Het iets werd uit het niet en keert tot niet weêrom: –
Van 't niet is, 't geen er is, 't byzonder eigendom! –
De veldbloem ſtond in 't gras; in 's runddiers ingewanden
Verteert ze, en wordt tot mest voor de afgegraasde landen,
En brengt zich-zelv weêr voort als veldbloem zoo zy was.
't Is beurtverandring ſlechts van 't ſteeds éénzelvig gras. –
Al 't water loopt in zee, maar ſtort in wolkenregen
Zich weêr tot ſtroomen uit, en drenkt heel de aard met zegen.
Het moederlicht der zon maakt, in den evenaar,
Hier nieuwe Lente, in 't Zuid de laatſte helft van 't jaar.
De zusterlijke maan verwisſelt volle kaken
Met hoornen die hun ſtand gedurig weêr verzaken.
Dat heldre Orion thands naar 's hemels toppunt klimm',
Straks volgt hy Sirius by 't dalen in de kim.

* *Na kaauwen en herkaauwen.*

Het

Het land brengt groente voort; dan ziet men 't bloemontluiken;
Dan volgt het rijpend ooft aan de uitgebloeide ſtruiken.
't Houdt al, een vasten ſtreek in ſtaâge wisſeling:
En, niets wat ooit den band der stalen wet ontſpring'!
Doch, achtloos aan dien band, ja, aan zich-zelf ontgleden,
Misbruikt de mensch (helaas!) de aan hem geſchonken reden,
De kunſtig gladde tong, en rijkbewerkte hand,
En wat hem heerſcher maakt by 't Godlijk-ſchoon verſtand. –
't Beſef van de eedle ſpraak, ſteeds meer en meer ontwikkeld
By 't onderling behoef dat de aandacht ſterker prikkelt,
Heeft voorts in 't ſpreken-zelf de klankvorm na doen gaan,
En ſchildren met de hand op breede palmenblaân; *
Dus, kennis uitgebreid, geſlachten aan geſlachten
Geknoopt; en 't ſchrift bewaart de vluchtige gedachten.
ô Lettervinding! neen, geen vinding; aandacht ſlechts
Van die zich-zelf doorſchouwt, in ſpijt van waanzuchtknechts
Die, blindlings hangende aan elkanders wanbegrippen,
Zich d' eenvoud van 't gevoel der waarheid doen ontglippen,
Hoe onwaardeerbaar zijn uw vruchten voor 't Heelal! –
En onwaardeerbaar ook (we erkennen 't,) Haarlems wal! –
Uws Kosters vlijt, die in uw Hout zijn letterſtaven
Vergaârde, en dus om 't ſpoor der kennis op te draven,

* *Men zie mijne Verhandeling over 't Letterſchrift.*

Het

Het pad verwijdde, eerst eng, door weinigen betreên,
Maar ſedert (ach, misſchien te veel zelfs!) algemeen!
't Zij Mentz uw glorie deelt, of ſlechts uw vond volmaakte,
En met ondankbren trots uw voorgang ſtout verzaakte,
Ons Holland houdt uw naam in eerbied, en hy blijft
Tot de algemeene brand al 's wareld's roem verdrijft.

Ook 't ſchrift behoort de hand; maar wat is 't enkle ſchrijven
By duizend-duizend van haar wondre kunstbedrijven?
Het weven dat ons kleedt, wat wondren heeft dat in,
(Neen, 't werd niet afgeleerd aan de eigenſchap der ſpin,)
Zoo menigvuldig rijk in vormen en manieren,
Die d' eenvoud en de pracht verwarmen en verſieren!
Ja, God, weldadig aan elk ſchepſel dat Hy wrocht,
Gaf elk wat met zijn ſtaat en welzijn was verknocht,
En heeft dus elk gedierte een kunsttuigdrift geſchonken;
Maar zoo hun werk den mensch ook ſomtijds mocht ontſonken,
Voor kunstdrift werd hem meer dan kunstdrift ingeplant,
In 't vindingrijk niet ſlechts maar oefninggraâg verſtand,
Dat naar volmaking ſtreeft, ja! ſtijgende uit zijne orden,
Van min dan dierenwelp tot Godgelijk wil worden.

ô Dwaas-

ô Dwaasheid die zich-zelv zoo boven 't peil verhoogt,
En op geen nooddruft meer, noch op bestemming oogt,
Maar, daar het prikklend bloed u niet vergunt te rusten,
In ijdle weelde en pracht en ongestuime lusten,
Tot vrekheid, wreedheid, meer dan eenig dier ontaart,
Zich-zelve en andren schaadt, en laf- met boosheid paart.
Ja 't eene dier maakt jacht op 't andre: wy bevinden 't;
Van leeuw tot vliegjen is 't voor ander soort verslindend:
Huns levens onderhoud vereischt het. Maar, helaas,
Zijn ze ook in dat bedrijf, met menschen even dwaas?
Wy zoeken spijs, maar wat is 't meest van ons bejagen? –
Onnooddruft, ja, verderf en nutteloze plagen
Waarin zich 't hart vermaakt, als of onze overmacht
Zich niet kon vleien dan in 't misbruik onzer kracht.
Hen wapende Natuur met hoornen, klaauw, en tanden,
Of scherpe snavels om hun vijand aan te randen,
En ieder kiest en vormt zijn leger of zijn nest
Voor zelfbehoefte of kroost naar eisch van 't luchtgewest.
Maar wordt het zelfde soort, door 't zelfde soort bestreden?
Neen; nooit, ten zij in drang van lijfsbehoeftigheden;
En de afkeer dien Natuur in strijdig diersoort legt,
Gerechtigt menschen niet tot onderling gevecht.

Doch

Doch elk zoekt eigen best, of liever, lustgenoegen:
Hier voor getroost men zich ook 't meest bezwarend zwoegen,
En ftelt zijn heil of lust voor 's naaften lust en heil.
Natuurlijk! zelfs voor lust heeft m' eigen welzijn veil.
Dit bracht, van d' oudften tijd, wat gruwlijkst is, in wezen;
Schiep zorg, onveiligheid, en eindelooze vreezen.
Van daar de diefftal, moord, verraderlijk gedrag,
En wat men by bedrog of arglist tellen mag.
Van daar 't in benden en in horden famenfcholen,
Of fchuilen voor elkaâr in walmuur, bosch, of holen;
Befcherming zoeken in een onderlinge hulp;
En fteden bouwen, voor verftrooide hut en ftulp,
Tot famenwoning in 't Oudvaderlijk beftieren,
In plaats van over de aard in 't wilde rond te zwieren
En elk een nieuwen ftam te vormen, die, vervreemd,
Welhaast den tronk vergat, waaruit hy oorfprong neemt.

Des famenlevens nut en meer verzachte zeden
Was zekerlijk de band der opgerichte fteden;
De kunften traden toe, ontwikkelden in 't hart:
De zang werd melody en ftreelde in vreugde en fmart.

Van

Van daar zijn Orfeus ſtift, Amfions vingerknokkelen,
By de Oudheid zoo beroemd door 't toovrend ſnarentokkelen,
Dat, zoo 't geen boom of ſteen verrukte, harten trok,
En ſamenſtemming aâmde, en wrevel temde en wrok.
Ach, zelfzucht, zucht naar heil, is 't roerſel onzer daden,
't Verbiedt uit zelfbelang den nagebuur te ſchaden; (verſtaan,
't Verbindt heel 't menschdom, mits by 't menschdom recht
Schoon 't dikmaals tot verderf miskend wordt door den waan.
Spoor dit beginſel na, 't ontſluit u 't pad der deugden,
En boosheid ſtoort het niet, of dempt den wel der vreugden.
Onchristnen, doof en blind voor 't Godlijk albeſtuur,
Leert, dat Gods wet op aarde ook inſtemt met Natuur!
Ja, ware er ſtraf noch Hel, noch eeuwigheid, te wachten,
Uw zucht tot eigen heil leere u dit recht betrachten.

Niet wy-alleen; wat is, wat in Natuur beſta,
Volgt, uit een zelfde zucht, de zelfde heilwet na,
En tracht wat ſchaadt of deert behoedzaam af te weeren.
De boom vormt ſchors en bast om koude en tand te keeren;
En, van een hoogen muur, te veel naby, omzet,
Wast hooger op, waar niets den zonneſchijn belet.

Een eiber, als der lucht de warmte gaat ontbreken,
Neemt ſtraks zijn toevlucht naar de heeter hemelſtreken,
Maar zoekt gematigder aleer hy 't nestjen broej',
Beducht, dat zulk een gloed zijne eiers daar verſchroei'.
Laat ſtormend windgebruisch 't in golven opwaart voeren,
Het water effent zich by vrijheid van 't beroeren;
Het vuur ſtijgt op, hoe zeer men 't neêrdrukk'; klei en ſteen
Zoekt grond en zinkt, waar 't kan, ſteeds naar de diepte heen.
De kat zoekt rond naar nepte als maag of longen kwelen;
De visch-zelf weet zijn wond door medicijn te heelen.
Wat is, volgt baat naar aart, en mijdt wat nadeel doet;
De mensch is 't, hy alleen, die onheil zoekt voor goed.
Men liet, in vrede en lust en naar Natuur te leven,
Om zorglijk by de pracht in kommer om te zweven.
Natuur geeft elk zijn deel naar nooddruft; ook den mensch,
Zoo 't hart niet hooger klimt in onbetoomden wensch.
De zorg geeft niets, en is een ijdel hartbedroeven,
Maar naarſtige arbeid geeft hetgeen we op aard behoeven.
Zoo vliegt het vogeltj' in vertrouwen rond om ſpijs,
En ſlaat de wieken uit, en arbeidt naar zijn wijs.
Onze arbeid is ons nut voor bloed, en brein, en ſpieren,
Als hem het vleuglenſlaan met in de lucht te zwieren.

'tBe-

’t Bewegen ſterkt het lijf. ’t Nog ongeboren kind
Beweegt reeds in den klem van vliezen die ’t omwindt.
Het ſpartelt in de wieg; reikt ſpoedig arm en handtjen
Naar ieder voorwerp uit, en oefent hiel en plantjen
Onvatbaar nog voor ’t ſtaan; ſpringt van zijn moeders kniën,
Beproeft zijn kracht tot gaan, en wil haar arm ontvliën.

Maar logge loomheid zwakt het lichaam: ’t vocht bewegen
Verflaauwt; gewricht verſtijft; de ziel-zelv ſtreeft er tegen,
En treurt; des levens lust aart in verveling uit,
En levert hart en ziel aan ’t wis verderf ten buit.

Ach, dat de wensch zich by ’t behoeven mocht bepalen!
Maar neen, men vordert meer. Begeerte raakt aan ’t walen,
En ſchept behoeften; en wy zwoegen nacht en dag,
Op dat men honderd jaar in één verzwelgen mag.
Verzwelgen, of voor ’t minst vergaadren. – IJdel zwoegen!
Natuur geeft ieder jaar wat nooddruft kan vernoegen;
En ongeval van pest, of vloed, of oorlogsbrand,
Koomt menſchenzorg niet voor, noch menſchelijk verſtand.
Het zwelgen van ’t te veel is andrer nooddruft rooven;
En God mistrouwen is een hoop- en eindloos ſloven:
’t Brengt zorgen voort, geſchil en tweedracht, krijg en dood,
En koeſtert heel de hel in ’s boezems hollen ſchoot.

Natuurtrek is bepaald, doch Waanbehoefte nimmer.
Het voeden van de kwaal maakt dat zy ſteeds verſlimmer'.
Der Grieken Wijsheid ſtelt die dwaasheid reeds ten toon;
En – heeft de Heiland-zelf het zorgen niet verboôn?
Natuur, hoe ze ook verdierf en immer meer verkankert,
Is, wat ze ooit dobber', aan die waarheid vastgeänkerd:
Begeerte en ſpilzucht zijn door 't ſchrokken nooit verzaad:
Geen drinken, dat de dorst der Waterzucht verſlaat!

Ach, rijker dan ge ooit wordt, gy vrekke ſchraper, waren
In vromen Christentijd de vroegre Kluizenaren.
Maar zie op 't pluimgedierte, op leliën van 't veld:
Die ze al verzorgt, is die uw hoofdhair heeft geteld.
Ons, eindloos meer begaafd in 't innige en 't uitwendig,
Maakt misverſtand, begeerte, en eigenwaan, ellendig.
Geen ſchat maakt iemand rijk; hoe 's Hoogſten wil het voegt,
Wees naakt, gy zult het zijn, 'is 't hart u ſlechts vernoegd.
Ga, laat u de eikelnoot tot bittre ſpijs verſtrekken,
Drink water uit de beek, laat ſtroo of riet u dekken,
Zij 't afgevallen loof uw bed in 't nachtverblijf,
En ſla de ſchapenvacht u ongekemd om 't lijf;

Ge-

Gewen aan wind en ſneeuw, met bloote kruin en leden,
Gy zult (geen rijkaart in zijn armſtoel,) zijn te vreden.

Wat ſleep van ziekten ſtort en zorg, en overvloed,
En 't misbruik boven nood, den rijkaart niet in 't bloed!
Afgrijslijk is de reeks, 't getal, de berg van kwalen,
Waar meê wy 't meerdre dan de nooddruft eischt, betalen!
Wy ſterven, offers van dien afgod waar m' aan rookt,
En 't is ons eigen-zelf wat m' op zijne outers ſtookt.
Wat meent men, zachte mosch om 't lijf op uit te ſtrekken?
Neen, doornen plukt men ſlechts, die pijn en wond verwekken;
Ja, ongeneesbre wond, die altijd dieper knaagt,
En rust en ſlaapgenot van 't bange leger jaagt.
En ach! hoe kort is 't, dat we op 't aardrijk iets behoeven!
– Maar 't kroost verwacht de vrucht van 's vaders lang bedroeven?
Voor kindren zwoegt men zoo? – Zoo wordt elk nieuw geſlacht,
Door de ouders voorgegaan, in waanzin opgebracht;
Zoo wordt en blijft men ſlaaf, en niemand kent de blijheid
Van de in zich-zelv bepaalde en Godgeliefde vrijheid.
Die vrijheid van gemoed die aan geen aardrijk hangt,
En juk noch keten kent die hals of boezem prangt. –

Neen, voed uw kindren op voor menschlijkheid; geen weelde,
Die nooit dan arm is, nooit dan ſchaamle vrekheid teelde,
Op min begunſtigden verachtlijk nederſchouwt,
Wier hand uw weelde en u, door arbeid onderhoudt.
Zy leven by den dag, en, niet van ſchuldig ſchrapen,
Maar als de vogels die van 't haagbosch bezies rapen;
Hun hand is 't, die u kleedt en ſpijzigt, drenkt, en laaft:
Hun arbeid, geen bezit, is 't geen den mensch begaaft.
Dien, maar den rijkaart niet, behoort onze eerbetooning;
Genoegen heeft de ſtulp, en geen paleis tot woning;
Maar lok het t' uwaart door meêdeelzaamheid, door vlijt,
En denk dat ge in uw kring van d' arme afhanklijk zijt!
Hier, hierin ligt de band van maatſchappy en ſtaten;
Bevorder, trek dien toe, zoo veel uw zorg kan baten.
Ja, arbeid naar uw ſtand, en zeg by elk genot:
't Is ongehouden gift en vrije gunst van GOD.
Doe 't uwe, en leef van daag voor HEDEN; niet voor MORGEN,
Maar vest het oog op Hem en Hy zal voor u zorgen:
Doch die mistrouwt, vergalt, vergiftigt zich Zijn gaaf,
En is in al zijn glans een recht beklaagbre ſlaaf.

Schuw

Schuw de overdaad, en ſpaar voor mooglijk kwade dagen,
Maar wacht u, hebzucht in 't bekrompen hart te dragen;
Noch kruipe ook ledigheid of vadzigheid daarin;
Maar ijver, als 't u voegt, in 't eerlijk broodgewin.
Doch gierigheid –? Leer ook de zucht tot eer betemmen.
De boezem is niet vrij, wien deze banden klemmen.
Wat acht ge u, ſtervling, meer dan andren? Allen, ſlijk,
Zijn we allen eens van ſtam als menſchen, en gelijk.
De heer, de ſlaaf, is mensch, en dit 's de hoogſte waarde:
Geen rijkdom, ſtaat, gezag, is meer dan heer der aarde. *
De Burgermaatſchappy eischt onderſcheid van rang,
En dit getrouw te ontzien, wil 't algemeen belang;
Maar 't voorrecht wettigt voor geen evenmensch verachting;
Geen zelfverheffing; maar 't eischt ſtrenger plichtbetrachting.
En zoo der Oudren deugd, betoond aan 't Vaderland,
Op kindren overvloeit als duurzaam voortgeplant,
(Gelukkig Volk, waar dit volſtandig plaats moog vinden!)
Het ſtrekke om hun den plicht te meer op 't hart te binden;
Maar weer den hoogmoed, ſchoon nooit rang of wapenſchild
Door Vorſtengunst aan laffe oneedlen waar geſpild. –
Doch neen; men trotst niet op Voorouderlijke daden,
Maar geld, maar ampt, die vaak de onwaardigheid verraden. –

* *I Mozes*, I, 28.

En

En geld of goedbezit - ? wat is dit, dan geleend?
Of gaat verdienstlijkheid juist met fortuin vereend?
Ook, wat is parelſchat, ſaffieren, of robijnen,
Hoe heerlijk ze in de zon by goud en purper ſchijnen?
Wat is, 't zij zeldzaamheên, 't zij kunst, by één vergaârd?
Wat, kleeding, huis, en hof? maakt dit u-zelf iets waard?
Of prijkt ge op Staatsgezag, gegeven in uw handen?
Wat is 't? Geen eigendom, maar toevertrouwde panden.
Wat's ſchoonheid? lichaamskracht? Verwelkend als een bloem.-
Doch, ſcherpheid van verſtand zij grondſlag van uw roem! -
Helaas! hoe kunt gy 't zelf, en onpartijdig peilen?
En zult ge u op geen klip die andren zien, verzeilen?
'k Beklaag u zoo gy 't waant. Die daar zich-zelf meê vleit
Is 't onverſtand ten prooi, en wordt ten val geleid.
Beef, ſtervling, beef vooral voor zulk een zielsverblinding:
Afgrijslijk wordt uw val, by ſchrikbare ondervinding. -
Maar neen, een andre zucht doorprikkelt u de borst:
Het is de gloriekoorts waarvan uw boezem dorst.
Uw prikkel is de zucht tot heerſchen, tot bevelen?
Tot faam, vermaardheid? - Ja, dit kan verbeelding ſtreelen.
Hoe ſchoon is 't, dat u elk bejegent met ontzag; -
Of nawijst op de ſtraat: „Die Dichter voert de vlag!" -

Ach,

Ach, roem is ijdle wind; een ademtocht, niets meerder;
En waar is rust op aard voor heerscher of regeerder?
Neen, rust is 't, waar de mensch natuurlijk naar verlangt;
En macht of roem een boei die zwaar op 't harte prangt.
Het een vol achterdocht, en zorgen en gevaren;
Aan lagen blootgesteld, misnoegden, en verraåren:
Het ander, voorwerp van der mindren ijverzucht;
En soms, niet zonder schroom voor 't vallen uit zijn vlucht.
't Is alles schijngoed, dat in de oogen fraai moog schitteren,
Maar aan verdrieten rijk die 't leven steeds verbitteren.
Waar, waarom dan elkaår afgunstig? - Wat 's de Nijd? -
Een harteleed om 't heil dat 's naasten hart verblijdt;
Ja, dikwerf niet verblijdt, maar zwaar valt om te dragen. -
Ach! 't is de afgrijslijkste en verneedrendste aller plagen,
En teelt den haat. - Wat 's haat? - Helaas, verdelgingszucht. -
Verdelgen? - gy die staåg verderf en slooping ducht,
Ja, ieder oogenblik uw slooping hebt te wachten,
U zweeft verdelgingzucht in boezem en gedachten?
U, niet bestaande dan door onderlinge min!
Gy gruwde van u-zelv', zaagt ge eens dien hartstocht in.
Ja, 't hart voedt haat: hy is den stervling ingeschapen,
Maar haat voor 't kwaad-alleen, en strekt het hart ten wapen:

 Doch

Doch keer dit wapen op u-zelven, en delg uit
Wat ondeugd in uw borst ontwikkelt of ontſpruit';
Maar, is uw naaſte boos, heb deernis met zijn boosheid,
En voed gy de uwe niet door ſchuldige achteloosheid. –
„Doch zou de ondankbre my niet haatlijk zijn? 'k Doe goed,
„En ondank is 't en leed, wat my voor dank ontmoet." –
Wat gaat u de ondank aan, of doet uw gal dus ſtijgen?
't Is, dat ge in 't weldoen dank tot weêrloon woudt verkrijgen,
Gy wachttet goed voor goed; 't was Handel dien gy dreeft,
En die mislukte u: dit 's hetgeen u wrevel geeft.
Gy zijt bedrogen door verbeelding. Weldaân ſchenkend
Om wel te doen alleen, op geene erkentnis denkend,
Zou 't hart in rust zijn: 't had zijn Christenplicht voldaan,
En 't oogmerk waar bereikt. Gy naamt geen dank zelfs aan.
Maar wraak? – Ontzinde drift! De wraak in 't hart te kweken,
Is, op zijn eigen hart eens anders misdrijf wreken.
't Is dwazer dan de hond die op den werpſteen bijt. –
Heb deernis met den man, van wien gy onrecht lijdt!
't Is plicht, 't is menschlijkheid, zich elks gebrek te erbarmen. –
Beſcherm de kranken, de in het leed verlaatnen, de armen,
De zwakker kunne, en waar de kindschheid hulp behoeft,
Of wien Gods ſlaande hand met waanzins kwaal bedroeft.

Bied

Bied hulp, waar ongeval op uw natuurgenooten
In vuur- of waternood door 't lot wordt uitgegoten;
En red ook, die u haat, van 't treurig misverſtand
Dat hem verwijderd houdt, door balſemende hand.
Zie daar wat we aan ons-zelf, aan de Almacht, zijn verſchuldigd!
Dit is de menschheid, waar we een lid van zijn, gehuldigd.
ô Zalig is 't gevoel van die haar 't ſchatrecht brengt;
Ja, ieder traantjen zelf, van uit het hart geplengd. –

Nu, toorn. – Wat is hy, dan bedwelming van de reden,
Verrukking van 't verſtand, en bron van ijslijkheden,
En 't geen ons-zelv' zoo wel, of meer dan andren, ſchaadt;
't Bouwvallig huis gelijk, dat plettrend, zelf vergaat?
Geen plichten ziet hy, hoort geene inſpraak van 't geweten,
Geen zelfbelang, maar is zich-zelf en God vergeten.
Het jagend hart, 't van 't bloed ontſtoken aangezicht,
En blikſemſchietend oog, verduiſterd voor het licht,
En 't trillen van heel 't lijf in zenuwen en ſpieren,
Verlaagt den ſtervling tot het laagst van alle dieren,
Brengt woede, ſtrijd, gevecht en doodſlag, wraak en moord,
En ſnerpend naberouw (doch ongeneeslijk) voort.
ô Wachten we ons, vooral in 't bloeien van de jaren,
Als 't heet en galziek bloed ons driftig bruischt door de aâren!

De

De halm ontvlamt nog eer dan 't vast en ſtevig hout;
Geen halfverdroogde gerst gist op, als friſche mout.
Ook de een is meer, of min koelzinnig dan een ander.
Botzinnig vat misſchien zoo licht geen vuur als ſchrander;
Maar niemand belgt zich, dan uit opgevatten waan
Van ongelijk, hem in iets dierbaars aangedaan.
Hoe dan weet toorne in 't hart van zulken op te wellen,
Die zich met ziel en zin in Gods geleide ſtellen,
Verzekerd dat hun 't al ten goede ſtrekken moet,
En zy geen rechters zijn van 't geen een ander doet?
Men oordeel' niet noch ſtraff', maar ſchuwe ſlechts de kwaden,
Gelijk een ſlang of hond, wiens beet ons tracht te ſchaden.
Neen, acht u niet bevoegd tot gramſchap; maar veeleer
Tot deernis; trots geen boze, of geef den ſmaad niet weêr.
De moed beſtaat niet in de boosheid aan te tergen,
Maar 't onverſchrokken zijn waar plichten weêrſtand vergen:
Kloekmoedigheid reikt aan grootmoedigheid de hand,
En huwt gelaten rust aan doorzicht van 't verſtand.
Wat kan de gramſchap, dan ons eigen hart verzeeren?
Ze is als een vraatzucht die heel 't lichaam doet verteeren. *
Natuur eischt voedſel, maar de waanlust daar zy brast,
Verderft het ingewand in ſchaadlijke overlast.

Wat

* Hondshonger *genoemd*: Βουλιμία.

Wat wekt men lust of drift die ziel en lijf verkrachten?
Neen, leer' men zich voor 't kwaad in 't fraaiſte masker wachten,
En willig' aan geen trek der zinverbeelding in,
Of voorbeeld, ſleur, gewoonte, of dwazen wankelzin!
De Volgzucht maakt ons tot des Duivels martelaren,
Verdooft gewetens ſtem, en ſticht de Hel altaren,
Teelt krankte in 't lichaam, en ook tevens in de ziel.
ô Wee 't verbijſterd hart dat in haar ſtrikken viel! –
Zoo draaft men de ontucht na, verliest gevoel, en kennis,
En holt zich blind in 't kwaad, in eer- en heiligſchennis,
In walg van 't eerbre bed en zuivren huwlijksgloed,
Dien God gezegend heeft, die 't leven ſmaken doet.
Ja, teelzucht is van Hem; maar geilheid uit den bozen,
En doet en ziel en lijf op 't ſnoodst verroekeloozen.

Zoo kwetst, zoo doodt de zonde; en, ſchuwt onze aart het leed,
Hoe is de zelfzucht dan tot alle kwaad gereed? –
't Bedwelmend waanverſtand, door blinde drift bedrogen,
Zoekt heil, maar by den tast, en met geſlotene oogen.
Ach, 't ligt in weldoen, 't ligt in ware Christendeugd;
Die (ga ſlechts in u-zelf,) geeft rust en zielenvreugd.

Dees

Dees heildorst maakt en wijs, en matig, en rechtvaardig,
Geeft moed en kracht, den mensch en zijn beſtemming waardig.
Weetgierig is onze aart; ô woeker met dien ſchat
(Naar de Euangelieſtem,) die Wijsheidszaad bevat. –
Onmatigheid is voor, en na 't genot, onlustig:
De matigheid is kalm, bedachtzaam, zacht, en rustig.
Verwaandheid is een bron van kwelling, hoon van God,
Stort in verneedring neêr, en gadert ſpijt en ſpot; –
Kleinmoedigheid, is Gods voorzienigheid mistrouwen,
En ondergraaft den ſteun waar hoop en rust op bouwen.
De ware Moed is verr' van beide, heeft geen waan,
En durft, bedaard en koel, gevaren tegengaan;
Is wars van dartelheid en lust- of roembejagen,
En weert benaauwende angst en hulploos zelfbeklagen.
Rechtvaardigheid – Is deze ons-zelven altijd nut? –
Ja, ze is voor Staat en Volk een allerhechtſte ſtut,
En welvaart is aan haar op 't allernaauwst verbonden.
Zy rukt den ſluier af aan de ons vermomde zonden,
En doet wat 's menſchen hart van d' evenmensch verlangt:
Aan haar is 't dat de Wet en Gods belofte hangt.

Ja,

Ja, ware deugd verheugt; en zonde is ſlechts ellende:
Waan niet dat m' ooit den plicht der menschheid ſtrafloos
Het trotſche misverſtand leidt tot verderf, en 't hart (ſchende!
Ligt in den valſchen ſtrik van booze lust verward.

DERDE ZANG.

Klinkt door, en rijze uw toon, mijne al te flappe fnaren!
Wy moeten fteiler op, en naar 't geftarnte varen,
En peilen 't menschlijk hart met min beneveld oog.
De melkweg zij ons pad, maar ftreef men niet te hoog!
Ja, zien we uit hooger kring op 's menschdoms nietig woelen,
Gelijk aan 't jong gebroed der vuile modderpoelen,
Dat, half gevormd en nog ten deele vormeloos,
Door één krioelt in flib en drijvend waterkroos. –
Doch neen, wat zouden we ons verheffen? Uit ons-zelven
Is de aart en oorfprong van dat tuimlen op te delven,
En 't heilloos kwijnen naar een nooit gevonden lust.

Dus peinzend zocht mijn voet de hooge Veluwkust,
Terwijl het krieken van den morgen aan de kimmen
Vooruit trad aan de Zon, gereed uit zee te klimmen.

'k Had

'k Had Holland tot in 't Gooi doorſtreefd als in een droom,
Waar Hilvers beek een dorp benoemd heeft naar heur zoom,
Wanneer een dikke damp wat om my was, bedekte,
En d' opgerezen dag ten dichten ſluier ſtrekte.
Ik zag noch hoorde, niets, en ſcheen verdoofd; bleef ſtaan,
Van ſchrik niet, maar beſtelpt van eerbied, onder 't gaan,
Die me in 't geroerd gemoed ten hemel op deed blikken,
En bad d' Almachtige aan, onwraakbaar in 't beſchikken.

„ô Gy, zelfſtandig EEN, vervuller van 't Heelal!
„Gy, 't eeuwig ZIJN, dat was, en is, en wezen zal!
„Gy, onveranderlijk, door vorm noch tijd te omvangen,
„En aan wiens oogblik wy en al 't geſchaapne hangen!
„Die 't al ten goede ſchikt naar eeuwig raadsbeſluit,
„Uit wien wat is (alleen de zonde niet) ontſpruit!
„Waar, waarom, 't zij in daad, verbeelding, ſchijn der oogen,
„Heeft my dees duiſternis zoo plotsling overtogen?" –
Dus ſprak ik zuchtend, en bleef roerloos en verward,
Tot my een heldre ſtem in ooren trof of hart.

„Blind blijft gy, eeuwig blind, gy trotſche ſtervelingen,
„Die 't waagt, in 't diep geheim van Godsbeſtuur te dringen,

„ Door 't overpareld oog en nèvelvol gezicht
„ Te heffen naar den glans van 't onbewolkte licht;
„ Ja, met uw kleen begrip het eeuwige in wilt zweven,
„ Het ſterflijk kennen, tot onſterflijkheid verheven,
„ Of hoe uit niet het iets gemaakt wierd, ſtrijdig met
„ De door 't bepaald verſtand ſteeds waargenomen wet.
„ Gy, niet begrijpende (hoe zelfwaan 't zich verbeelde,)
„ Hoe, in uw aanzien-zelf, het een het ander teelde,
„ Als of de onpeilbre macht die 't eerſte voorwerp ſchiep,
„ Hierin min Godlijk ware en ontoeganklijk diep!
„ Gy kent der heemlen loop, de wiſſling van de ſtarren,
„ Maar kunt ge uw eigen zijn en zinbeſef ontwarren?
„ 't Lichaamlijk kent gy, ja, doch naar uw vatbaarheên;
„ Maar, van u-zelven, niets dan 't ſamenſtel der leên.
„ Neen, zoo 't gemoed tot heil en kennis is genegen,
„ Geef acht, waarin uw heil en onheil zij gelegen!" –

Dees taal doorklonk my 't hart. 'k Verſtijfde op nieuw, en
Gelijk een ſteenzuil; en het donderde in den grond (ſtond
Van onder my, naar 't ſcheen, en de aard begon te ſchokken.
Geheel mijn aanzijn werd van vreemde macht doortrokken.

Wat

Wat zie ik? – Ja, 't is de aard die voor mijn voeten ſplijt,
Een hol vormt, eng van mond, maar in zijn binnenst wijd.
Van vorm als 't menschlijk hart, maar vol van Volk, in 't donker
Gezeten, met den rug naar kenlijk lampgeflonker.
Elk hunner houdt het oog daar ſtarende op een wand,
Die ſchaduwſchijnſels toont, van alle vorm en ſtand,
Zich wisſlend naar een 't Volk niet zichtbaar beeldbewegen.
Elk hunner lacht of ſchreit die ſchimverſchijnſels tegen,
En gaapt met open hart zoo wel als open mond;
De een, naar de ſchim van geld, of beurzen, dik en rond,
En de ander, naar den ſchijn van taarten of pasteien,
En elk naar 't geen zijn lust het allermeest kan vleien;
Een derde, naar de kroon en ſcepter van een Vorst.
Dees loeroogt op een vrouw met naakten arm en borst;
Die weder, op een ſchaaûw van kranſen van laurieren:
Die, op de luie rust van 't vadſigſte der dieren,
Of op den ſpoelingtrog van 't vuil en gulzig zwijn;
Die, op de paauwenſtaart, hier uitgebreid in ſchijn.
Daar vindt men wolven fraaist, en leeuw, en beer, of tijger;
Ginds 't wappren met de pluim van 't ſchijnbeeld van een Krijger.
Ja, elk ſchept groot vermaak in 't onding dat hy ziet,
En grijpt zelfs driftig toe naar 't blootlijk ſchijnbaar niet.

Nog meer! elk prijst de ſchim die hy heeft uitgekoren,
Hartstochtlijk, en met ſmaad om andren te verſtooren.
Dan twist men om het zeerst met onderling gekijf,
Ja, valt met vuist en zwaard elkandren op het lijf. –
Doch ſpeurt eens iemand by zulk woedend tegengrimmen,
Dat alles waar m' om ſtrijdt, niet anders zijn dan ſchimmen,
Hy ſtapt wat rugwaart, waar het ſchaduwbeeld verdwijnt,
En 't echt lichaamlijk beeld hem voor het oog verſchijnt.
Dan roept hy: Dit is 't ware en onmiskenbre wezen,
En trekt ook enklen meê, van d' eerſten ſchijn genezen.
Doch hier valt weêr geſchil om 't meer of minder ſchoon
Van 't geen elk kiest, juist als by 't eerſte ſchimvertoon;
En 't wordt hier weder met die hevigheid gedreven,
Als hing er 't welzijn aan van aller menſchen leven:
En zelden, zelden! dat zich iemand uit den damp
Der duiſter ſchijnende en bedwelmende olielamp
Van 't enge harthol naar het Godlijk licht laat leiden,
Om in dien zuivren glans de waarheid te onderſcheiden.

Nu ſteeg ik uit die kolk, en 'k aâmde rust en vreugd,
En zag 't geen Wijzen ſteeds in 't ſtil gemoed verheugt.

Daar

Daar ſtond een bult'naar die my beeld- en ſchijnvertooning
Verklaarde, en al 't geheim dier onderaardſche woning.
'T Hol, zei hy, is elks hart; het lamplicht, ijdle waan
Uit zelfsverbeelding by de wetensdrift ontſtaan; –
De ſchaduwen, 't bedrog der uiterlijke zinnen; –
De beelden, vordring die in kennis aan doet winnen,
Maar vruchtloos, zoo de ziel het ware licht verzaakt,
Waarmeê de zuivre Zon van 's hemels hoogte blaakt.

Zoo ſprak hy, en met een was alles my verdwenen,
Maar 't liet me in mijmring, weêr van 't morgenlicht beſchenen
Dat me onverhoeds ontzonk, op 't midden van de hei,
En lenende aan een boom in 't eerſte lentlivrei.
Doch immer bleef 't Gezicht my ſpelen door de zinnen
En liet een huivring na, die 't hart niet kon verwinnen.
'k Vroeg aan my-zelven, hoe en waarom 't wijzer volk
Naar geen bevrijding tracht uit die bedriegbre kolk? –
De Waarheid, en geen ſchijn, geen beeldnis zonder leven,
Kan 't hart voldoening, troost, en ware kalmte geven;
Waarom dan, (vroeg ik me) uit dit twisthol en zijn nacht
Niet opgeklommen waar ons 't zonlicht tegenlacht?

Zijn mond, ſchoon eng, is toch voor hun die 't willen, open.
Men glijde en glibbre, 't zij! Waar 't ſteil is, opgekropen!
Waar m' in de delmoer zinkt, voorzichtig, tred aan tred
Den grond betast, beproefd, aleer m' een voet verzet!
En, zijn er zijpaân, 't oog naar boven opgeheven;
De erkenbre dag zal toch geleidlijk voor ons zweven.
By d' eerſten ſtap wanneer men 't lamplicht achter laat,
Zij 't duiſter, want de walm benevelt nog 't gelaat:
Dan dwaalt men mooglijk af, of ſtruikelt, ſtaat verſlagen;
Maar, naar 't gezicht zich ſterkt, zal 't hel en heldrer dagen.
Volhard' men ſlechts, en voed' geen twijflend ongeduld:
Eens vindt hy 't rechte pad, die afweek zonder ſchuld.

Zoo doolt het jonge kind, onnoozel, zonder boosheid;
't Kent toeleg noch beraad in eenvouds ſchuldeloosheid,
En wroeging treft het niet, eer 't goed en kwaad beſeft.
Doch als zich de oordeelskracht in 't werkend brein verheft,
En reden opluikt, dan rijst wroeging, en 't geweten
Gevoelt zich ſtrafbaar by 't nu ſchuldig plichtvergeten.
God ſtelt ons 't leven en den dood voor: zie wel toe,
ô Stervling, dat uw hart geen valſche keuze doe!
Men mint geen kwaad als kwaad; maar 't Godlijk licht verachten
En blinde toegreep, die voor 't leed zich niet kan wachten

By

By die bedwelming, die door wraakbare eigenzucht
Het misverſtand verwekt, teelt Ondeugds booze vrucht.
Wiens hart gevoelt toch niet, ſchoon klevende aan de zonde,
Ontwaart, beſeft, beproeft, erkent niet t' elker ſtonde,
Dat nijd, dat hovaardy, dat gramſchap, hebzucht, ſtaat-
Of maatlooze eerzucht, ſteeds van kwelling zwanger gaat,
Ja, 't hart een hel ontſteekt van eindelooze plagen?
En echter rust men niet, die kwelling na te jagen!
't Is onbedachtzaamheid die geen gevolgen wikt,
Maar wegfleurt door de drift die 't oordeel-zelf verſtrikt.
Ach, worden we voor 't minst door de ondervinding wijzer!
De in 't werk ervaren ſmit grijpt nooit op brandend ijzer.
Wie dag aan dag het pad naar kerk betreedt of ſchool,
Wat loopt die voor gevaar dat hy op weg verdool'?
Gebeurt het, – 't is zijn ſchuld met achtloos af te wijken;
Vooral, waar teekens ſtaan die 't rechte pad doen blijken.
En, moet ge een kronkelweg in bosch of heide door,
Waar 't lichtlijk dwaalbaar is en geen u kenlijk ſpoor,
Zoo ge aan wie 't kent, verzuimt geleide of raad te vragen,
Wie, roekelooze, zal uw dolen dan beklagen?
Doch volgt ge blindlings al wie blindlings voor u treên,
't Wordt dwalen met den hoop, en beter waar 't, alleen.

's Lands wijs plant dwaling voort, en doet de onnoozle telgen
Het algemeene gif van jongs in de aders zwelgen;
't Wordt erflijk kwaaddoen, en gewoonte wordt natuur:
Verderflijk oud gebruik ſtaat Nageſlachten duur.
Wie toch verbraste zich, of zwaaide, vol en dronken,
Eer keuken, brouwte, of pers, 't aanlokkend middel ſchonken?
Wat port tot rooven, tot bedriegen, diefte, of moord,
Dan 't jammerlijke geld, dat dwazen zoo bekoort?
En wat zet geldzucht aan, dan zucht tot ijdel pralen
Met kleeding, huisraad, weelde, en feest- en ſtaatſiemalen?
Verwekt dit niet den plaag van lastige overdaad,
Van zielsangst, twist, en nijd, en yverzucht, en haat?
De waan is nooit verzaad; 't veel hebben teelt behoeven,
En, waar men lust in ſtelt, is niets dan zielbedroeven.
Dit 's de eisch niet van Natuur; 't welt uit verdorvenheid.
Ach, zie hoe 't grazend vee zich op het veld vermeidt,
't Gevogelt' blijdſchap toont in 't zangrig tierelieren,
De visſchen zelfs door 't meir, in zoete ſtroomlust zwieren,
Ja, 't bloemtjen zonder leed zijn hoofd ten hemel beurt;
En – zoo begaafde mensch, gy zijt het ſlechts die treurt! –
Uw ſtaat is treuren. Ja; dit doet uw meerdre kennis,
En is 't gevolg, helaas, van de eerſte heiligſchennis.

Doch

Doch God gaf troost. – Maar ach, 't is dwaasheid die u 't leed
Vermeert, en rampen ſchept: gy zijt u-zelven wreed.
Natuur is 't niet, die ons het leven maakt tot kwelling;
't Is wanleer, voorbeeld, en de onrichtbare overhelling
Die ons gewoonte geeft, door Oudren ingeſtort,
Die overgaat tot aart, en nooit verwonnen wordt.
't Is misbruik, dat, geplant, een ſchuldloos ſtruikjen toonde,
En 't lieflijk van den hof (zoo dacht men) nog verſchoonde,
Maar, opgewasſen, en niet tijdig uitgeroeid!
Ten plaag wordt en verderf, en alles overgroeit.
Zoo bracht een Gastheer eerst met oude Duitſche rondheid
Zijn' Gast den beker toe, tot heilwensch en gezondheid;
De Gast beandwoordde 't met wederdronk ten dank;
Maar eindlijk – 't werd een wet, men dronk zich dol en krank. –
De onnutte diamant, een zeldzaamheid, in 't donker
Opmerklijk door een zweem van eigen lichtgeflonker; –
De waarde, aan 't goud gehecht; – de nietige kleedy
Die 't lichaam thands bezwaart met trotschheids razerny; –
(Al, land- en volksgebruik en algemeene zede;) –
Hoe breekt die 't zelfgenot, en menſchenliefde, en vrede!
En waarom, of men 't lijf met pluizig zacht fluweel
Of ſerge of watmer dekt, is 't elk niet even veel? –

Onnooddruft, waar gy groeit, wat draagt gy bittre vruchten?
't Is onheil, anders niet, waarom wy angſtig zuchten.
Geeft kroon of ſcepter heil by 't eindloos angstgevoel
Van die ze aanvaardt in ſchrik voor 't bonzen uit zijn ſtoel?
Trekt ooit de gierigaart een voordeel uit zijn ſchatten?
De pronker, van in pracht tot dwaasheên uit te ſpatten?
Geeft aan den lekkertand met zijn verwenden ſmaak
Zijn uitgezochtst gerecht een wezendlijk vermaak?
En heeft een arbeidsman die na 't voormiddagzwoegen
De ſlechte ſpijs geniet, geen inniger genoegen? –
Ach! 't overtollige eischt heel 't leven, 't gantsch gedrag;
En naauwlijks vraagt men zich, waartoe men 't daglicht zag? –
Beandwoord gy die vraag, gy ſtervling, dus verloopen
In nietigheden! – Vraag, wat ge eenmaal hebt te hopen,
En wat te vreezen, als, van 't leven zeg ik niet,
(Wie leeft er?) maar, 't gewoel, u niets meer overſchiet?
Gewoonte, ſleur, maakt doof voor 't noodige, en wy twisten
Om 't onbekende en vreemde als of wy 't zeker wisten.
ô! Wat al jammer, wat al gruwlen, bracht gy voort,
Gewoonte, die gevoel, verſtand, en reden ſmoort!
De zelfmoord was een deugd in 't hooggevijzeld Romen,
(Waarvoor de jonglingſchap zoo vroeg word ingenomen):

Kar-

Karthaag, ontrefbaar hard voor 't moederlijk gekerm,
Verbrandde 't lachend kind in 's Molochs gloênden arm.
Ja, ſterker is gewoonte, in blindheid ingezogen,
Dan Godsdienst, dan Natuur, dan Redenlijk vermogen.
De Spanjaart ſtampt zijn kind een ſtugge trotschheid in;
Het noeſte Holland, zucht en yver tot gewin;
Itaalje, wraak als 't zoetst; en Duitschlands vroeger dagen,
't Verkrachten door den drank, van de uitgezette magen.
Onze aarde is dus verdeeld. Ginds leeft men als 't gediert';
Daar, zediger en door gevoel van eer beſtierd,
En hecht voor 't minst geen roem aan lage ſchandlijkheden:
Steeds was op 't wareldrond verſcheidenheid van zeden.

In de Oudheid roemt men veel een rechtheid van gedrag,
En wat men deugden heet, ja, deugden heeten mag;
Onnoozelheid, oprecht- en vroomheid, haat voor twisten.
Daar (roemt men) leefde 't volk het leven van een Christen,
Terwijl wy, Christnen, niet dan Christnen zijn in naam
En Heidnen met de daad! – Verdiend is deze blaam;
Doch die by 't Heidendom zoo hoog van deugden roemen,
Wat nemen zy voor tarw dan laffe maankopbloemen,
In de oogen ſtekend door een ſchittring van de kleur,
Maar breinbedwelmend ſlechts, onvoedzaam, zonder geur?

Is

Is 't vreemd, by 't onverdeeld gebruiken aller goederen,
Zoo niemand diefſtal pleegde, en hebzucht onder broederen
Geen doodſlag voortbracht? – Neen; doch ('t ſpijte u, Filozoof!)
De moord uit Nijd beſtond, al was er geen uit roof. * –
En wat is 't, d' Indiaan een loffpraak aan te ſtemmen
Die zich uit moedwil kwelt, zoo 't heet, om 't vleesch te temmen;
Met de armen uitgeſtrekt of plooiende om het hoofd,
Zich nader aan zijn God en heiliger gelooft;
Zich op de kale kruin een vuurvlam doet ontſteken
Tot boete of zuivring voor ondelgbre hartgebreken;
Of naakt, verſtramd, zich braadt, en uitdroogt in de zon? –
Wat 's 't Hondſche Wijshoofd, elk aanblaffende uit zijn ton;
Die potſenmaker by een hoop van valſche Wijzen
Wie we op het bloot gezag van hun bewondraars prijzen,
Maar wie de hoogmoed dreef waarvan hun boezem zwol,
Die één verſtandig toonde en honderd dwaas of dol? –
Neen, roem my dien Profeet, die, zonder dak of woning,
In kemelshairen dosch by ſprinkhaan leefde en honing,
En 't pad voor 's Heilands komst bereidde als Boetgezant.
Hem eere ik, maar geen ſchijn-, geen doolziek wanverſtand.
Roem, wilt gy 't, Nazareën; roem ſtrenge Rechabieten,
Die wijn noch gistdrank, noch een grondvast dak genieten,

* *Kaïns voorbeeld bewijst dit.*

Wien

Wien Vaderlijke Wet, gelofte, en wil van God,
Een ftrengheid oplei', waar dees fchandeeuw thands meê fpot!
Roem de ingetogenheid der Christen kluizenaren
In woeftenyen, waar ze in ftaâge doodsgevaren
Van kruiden leefden met in God gelaten ziel,
Van 't woudgedierte ontzien, dat aan hun voeten viel! –
Doch 't is geen ftrengheid, 't is geene ijdle lichaamkwelling
Die plicht vervult. En de eene en andere overhelling
Wijkt van de rechtheid af, die 't Christendom gebiedt:
Neen, heb uw hart by God: meer vergt de Heiland niet.

Doch, anders doet men fteeds. – 't Waarachtig goed verliezen
Is 't wis gevolg van zich een afgod uit te kiezen.
„Nu, zegt zich Micha, * 'k heb in huis een eigen God!
„Nu ftroomt het heil my toe, verzekerd is mijn lot."
En wat 's elks afgod meest? – Het Geld. ô Dierbre koffer!
U brengt men rust en tijd, en 't leven zelfs, ten offer. –
Wat dwaasheid! – Kan dit met gezond verftand beftaan? –
By andren is 't vermaak, is 't wellust, ras vergaan,
Verflijtend door zich-zelve, en lijf en geest verflindend; –
Den Wijsften, eer, of ftaat, door fchittring meest verblindend,

* *Richteren XVII.*

Waar-

Waarvoor men rust en lust en veiligheid begeeft,
En ſteeds in achterdocht, gevaar, en angſten leeft.
By velen is 't een ſchijn van vroomheid, en gebaren
Van ernst, terwijl de ziel in lusten om blijft waren:
Ach, ijdle rok, voor 't oog dat menſchen kent, doorgaat,
Vol vrees dat m' elken ſtap zich onbedacht verraad'!
De Wijsheid roept op ſtraat, wat zoudt ge u de ooren ſtoppen?
Haar woorden zijn een vloed van Hemelbalſemdroppen,
Genezend voor de ziel by elke boezemſmart,
Voor elke krankte of wond van 't heilbegeerig hart.
Ontfang ze, en lesch de dorst, in 't ingewand aan 't gloeien,
En waan niet dat ze uit Griekſche of Roomſche bronaâr vloeien;
De kruisweg, heide, en bosch, is van heur ſtem vervuld;
En wie ze onachtzaam hoort, verwijt' zich-zelv' de ſchuld.
Wil vloekbare eigenwil geen Godheid hooren ſpreken,
Natuurkracht liet het ons aan leeraars niet ontbreken.
De kracht van Orfeus lier en 's barrevoeters taal *
Zijn voor mijn zielsgevoel geen ongerijmd verhaal:
'k Hoor dieren ſpreken, my vermanen, leeren, ſtichten,
Ja, 't veldgewas der aard verſtendigt my mijn plichten.
Maar heb geen Midasoor, voor windgeblaas in 't riet
Gevoelig, voor 't geſpeel van 't Godlijk zangtuig niet!

* *Sint Franciscus, die den visſchen en ganzen predikte.*

Neen,

Neen, hiertoe dient in 't hart dat innig oor ontsloten,
Welks oopning JEZUS eischt by Zijne gunstgenooten;
Het oor der ziel, waarvoor Natuur en Godsdienst spreekt.
Ach! vruchtloos roept Hy-zelf waar dit gehoor ontbreekt!
Ja, 't boek dier wareld-zelv waarin wy zijn geboren,
Leert, wie aandachtig is, de spraak der dieren hooren.
Zie 't moschjen dat in 't nest zijn jongskens beurtlings spijst,
En elk de zelfde zucht, en even teêr, bewijst,
Doch afbijt wie volpluimd de slagpen weet te roeren,
Om zich door bosch en beemd met eigen kost te voêren.
Het leert u kinderzorg, en met gelijke min;
En ze op zijn tijd te ontslaan tot eigen broodgewin,
Om eigen huisgezin te vormen, kroost te telen,
En zich aan d' arbeidsplicht door traagheid niet te ontstelen,
Waardoor ook 't volgend kroost in vadzigheid gestort,
Den stamnaam waar ge op boogt, tot schaamte en onëer wordt.
Zie ginds de spin haar net in 't zonneschijnsel hangen,
Om d' onbedachten vlieg, waarop zy loert, te vangen;
Daar, d' altijd noesten mier zich laden met het graan;
En 't zorgloos vliegjen in den dorren tijd vergaan.
Zegt dit gedierte niet: Leer de oogst des arbeids plukken
Eer 's levens natijd u de krachten kome ontrukken?

Zie

Zie d' ouden baars, die door zijn duiken 't net ontflipt,
Den fnoek, gefpitst en loos, die door de dobbers glipt.
Hy roept tot die 't bemerkt: Wees, waar gevaren nijpen,
Voorzichtig, en gezwind ter redding toe te grijpen.
Zie de in hun vederlast gedoschte paauw en zwaan
Naauw vatbaar voor de vlucht, met logge ftappen gaan;
Den leeuwrik, dun geveërd, met blijde en luchte kringen
Ten hemel ftijgen, en den Schepper lofzang zingen:
Wat leert dit onderfcheid? - De last van d' overvloed,
En 't voorrecht van 't *genoeg*, in 't ons benoodigd goed.
Zie dees zoo kleinen Brak zijn fchonkjen lustig knagen,
Die 't grooter Dog, die 't neemt, geduldig weg laat dragen.
Hy leert u, dat ge 't klein voor zwarer leed verkiest,
En 't dierbaarst (moet gy,) met gelatenheid verliest. -
Befchouw het aardrijk-zelf. Waar we onze voeten zetten,
't Vermaant ons allerwege en predikt zedewetten;
't Beftraft de ondankbaarheid, de traagheid, en beveelt
Dat ge uit de ontfangen gaaf verplichte vruchten teelt,
Uw pond wel aanlegt tot Gods eer en 't heil der menfchen,
En 't goede fpruitjen niet onachtzaam laat verflenfen.
De keizelfteen ftraft zelf de laffe ondadigheid,
Terwijl hy zich uit mosch een fulpen dekkleed fpreidt.

Het

Het hoen dat korens pikt, bewijst in 't noeſte ſchrappen
Een juist waardeeren van der dingen eigenſchappen;
Verwerpt den diamant, en kiest het voedzaam graan:
Kies, ſtervling, nut voor pracht op 't voorbeeld van den haan!
Zie gindſchen bijenzwerm om 't geurig bloemperk waren,
En zoeten honigzeem in wasſchen raten gaâren,
En zorglijk ſparen 't geen den winter voeden mag.
Hy roept den jongling: Werk, en ſpaar voor d' ouden dag!
Natuur laat nimmer af (wie Vaderlandſche kruiden
Veracht' voor ſpecery uit Morgenland of Zuiden,)
Te telen, wel te doen ook die heur gift verſmaadt;
En toont d' ondankbren aan heur weldaân, ſpijt noch haat,
Maar volgt den Schepper na, wiens ſteeds miskende zegen
Den goede en kwade troost met zonneſchijn en regen. –
Ach mensch, wat boogt gy uw reden, zoo misbruikt,
Zoo ze u geen wijsheid leert, geen dwaze driften fnuikt,
Maar 't heil verwerpen laat, hetgeen de gaaf van 't leven
Door goedheid van het hart alleen waardy kan geven?
Let, wie en waar gy zijt, en ken 't waarachtig goed
Dat vreugd en lust ſchenkt, en het aardſche leed verzoet!

Het reedlijk dier, de mensch, zoo nietig, zoo verheven,
Beſtaat uit lijf en ziel, wier band is 't aardſche leven;
't Een ſtoflijk; de andre, geest. 't Bezintuigd lichaam boogt
Op 't denkbeeldvormend brein, waar, op zijn throon verhoogd,
't Verſtand de redenſtaf verleend is tot regeeren,
En blinde drift, begeerte, en hartstocht te overheeren.
Ons welzijn, braafheid, deugd, hangt aan zijne Oppermacht,
Hoe hart of zin weêrſtreve, en zijn beſtuur verkracht.
Hy, 't redelijk verſtand, fnuikt de opgezette tochten
Waarvan ons zelfgevoel geſtaâg wordt aangevochten;
Als gramſchap, droefheid, vrees, hoop, vreugde, liefde en haat
Waar 't menschlijk zwak gemoed gedurig krank aan gaat.
Hy voedſtert wetenſchap, en zucht voor 't goede en ſchoone;
Weert, wat de ziel verlage en 's Hoogſten Wijsheid hone;
Leert ons 't beſtuur van 't kroost; het ongeluk weêrſtaan;
De neiging zuivren; breekt begoochling van den waan;
Kweekt dankbaarheid; en doet zich 's naaſten leed erbarmen,
En zwakheid, waar zy lijdt, met eigen leed beſchermen,
Het recht bewaren, en waar 't roekloos wordt ontwricht,
Herſtellen, heel 't gemoed verbindende aan den plicht.

De

De mensch wordt in dit dal waar we in een ſcheemring zwe-
Geſtadig door verdriet en kwelling omgedreven; (ven,
Lijdt arbeid, kommer, ziekte, en pijn, en hongersnood,
Bedrog, en haat, en nijd, geweld, en krijg, en dood,
Verlies van 't dierbaarst goed, van Gade en lieve Telgen;
En moet al 't bitterst van het lotgeval verzwelgen.
Dit is aan 't mensch zijn, dit aan 't aardſche leven, vast;
Doch dwaasheid is het meest verladen met die last.
't Voorzichtige gedrag, gericht naar 't plichtbeoogen,
Heeft op ons welzijn, op de rampſpoed zelfs, vermogen:
Zy treft, maar minder, als men ze uitwijkt, of voorziet,
En wie blijmoedig draagt, dien kneust maar plet zy niet.
Verlies ontzet geen hart, niet vast aan 't ſchijngoed hangend,
Maar niets dan zielenvreê, gewetensrust, verlangend;
En vraagt men op deze aard naar 't ware en hoogſte goed;
't Is hierin dat het ligt: DE KALMTE VAN 'T GEMOED.
Men zoek' voor 't lichaam dan 't benoodigd; dekking, ſpijzing;
De ziel verſchaff' men kunde, opmerking, onderwijzing:
't Verband van beide maakt het menschlijk ſchepſel één;
Dus moet ook 't hoogſte goed aan beide zijn gemeen.
Doch ſtrijdt het één belang met wat het ander vorder',
Het minſte wijk' voor 't meest naar aller dingen order!

Vereischt het nut der ziel dat ſoms het lichaam lij';
Vast, waak, en tem het vleesch daar 't ſtaat naar dwinglandy.
Doch wacht u voor 't bedrog van bygeloovig dweepen,
Als of ge 't met verdriet naar 't aaklig graf moest zweepen!
Neen, 't lastdier draagt niet, als 't, van honger afgemat,
U onder weg bezwijkt voor 't einde van het pad.
Dan, meer onzinnig nog is 't derwijz' te overvoeden
Dat gy 't onmachtig maakt, naar 't nood is, voort te ſpoeden.
Gy, zorg voor beide naar behoefte. Doch verhoed
Dat ge ooit het lijf te veel, de ziel te karig voedt.
In haar is 't zelfbeſtuur, voor beiden, opgeſloten;
Zy heerſche als waardigſte der aardſche tochtgenooten,
Zy, onverganklijk by haar wrakken medgezel!
Bedenk dit, mint ge u-zelf, en overweeg het wel!
Laaf, voed, verſterk uw ziel door kennis van de Waarheid;
Verhelder uw verſtand door immer zuivrer klaarheid;
Strekk' alles, alles, u tot leering, leiding, baak;
En hecht uw hart aan geen dan 't echte zielvermaak!

VIERDE ZANG.

Het uitgebreid verdek der welvende olmenbladeren
(Nu 't gloeiend zonnelicht den tweeling kwam te naderen,)
En 't geurig notenloof en dwarlig mispellof,
Verkoelden Bloeimaands hitte in d' overplanten hof,
Tot dat hun breede ſchaaûw die 't bloed zoo lieflijk ſtoofde,
Den flaauwgeworden dag aan tuin en boomgaard roofde.
Leergierig hield ik 't hart op waar en goed gericht,
Doch bloem en ſtruik trok me en de reuk aan, en 't gezicht.
Damastbloem, anjelier, en trotſche lelieſtengel
In goud- of ſneeuwdosch, met heur lustvol kleurgemengel,
Veelvervige viool en meibloem, tijdeloos,
Der bloemen koningin, de volgewasſen roos,
By 't ſchraler doornenkroost, de eenvormige eglantieren,
Het niet verwelkend groen van ſteekpalm en laurieren,
De frisſche lateris en wilde balſemijn,
Welriekend majoraan en nuttig rosmarijn,

 Hier

Hier, door geen onkruid uit den vreemde weggefchoven,
Tot nieuwe praalzucht, pest der Vaderlandfche hoven,
En duurgekocht, met zorg en onlust opgekweekt,
Doch waar 't verkwiklijk van den bloemgeur aan ontbreekt.

In 't peinzen, was nu 't Oog der wareld weggezonken,
En 't luchtuitfpanfel, hier verbruind, met flikkervonken,
Omtrok den wandelkring om deze onze aardfche kreits.
'k Beklom de tinnen van ons Amftelsch kunstpaleis.
Van daar fcheen me in 't Zuid-Oost de Diemermeer te bruizen;
Maar 't was een zachte wind met flaauw en lieflijk zuizen.
Dees ftuuwde een lichtwolk, maar die ftand hield op dees boord.
Zy opende; uit haar breuk trad ftraks een Jongling voort,
Die, van een negental van overfchoone Jofferen
(Godesfen, zoo ze er zijn, aan wie men 't hart mocht offeren !)
Gevolgd, een handharp voerde, uit elpenbeen gewrocht,
Terwijl een lauwerkrans het blonde hoofd omvlocht.
De maagden droegen elk een fpeeltuig, zeer verfcheiden;
Dees voerde kroon en dolk, en 't fcheen, hare oogen fchreiden,
Die lachte blijde, en toonde een zotskolf in de hand:
Een derde voerde om 't hoofd een rijk-gefternden band:

Een

Een vierde ſcheen van uit een letterrol te zingen;
Een andere, op de maat al hupplende op te ſpringen;
Dees weêr bezielde met heur adem riet of fluit;
En die mat aarde en zee met grif en pasſer uit.
Die ſpeurde in 't vlietend zand naar 't vluchtig tijdvervaren;
De hand der laatſte droeg den ſtaf der Redenaren.

Het oud verzierſel ſchijne een bloot momaangezicht,
't Is 't beeld der Waarheid, en geen ijdel ſpeelgedicht.
De Waarheid was, eer tijd, en zon, en eeuwen liepen;
Haar bron is 't zelf, waaruit de Wijzen fabels ſchiepen.
Hun Dicht omwimpelt haar' uit eerbied voor heur ſchoon,
En ſtelt ze aan 't zwak gezicht niet onbedekt ten toon.
Zoo bootſte de Oudheid eens Sileens of Saters trekken
Om 't geen zy Godlijk hield voor 't onrein oog te dekken,
Als ſchede of ſluitkast, die, hetgeen 't onteeren mocht,
Van 't voorwerp weerde waar ze een eerbied aan verknocht.
Geen zwijnen in hun draf, geen deugd- of redenloozen,
Verlokt of trekt men aan met hof- of hemelrozen.
De Waarheid naakt te zien vereischt een ſterk gezicht;
Ze is gloeiender in 't oog dan 't gloeiendst zonnelicht.

 't Ver-

't Vervallen menschdom was niet vatbaar voor heur luister,
Ten zij 't omsluierd wierd met zacht beneevlend duister.–
Waar Noächs drijvende ark op 't hoog gebergt' bleef staan,
Sprak Waarheids Guldenmond 't behouden menschdom aan.
Het kende God, en had op de oeverlooze wateren
Zijn wraakstem om zich heen (en veilig) hooren klateren,
't Hief de oogen op in dank en offerplicht tot Hem,
Gesterkt, en vatbaar voor Zijn waarheidslicht en stem.
De tijd liep voort; wanneer zich 't menschlijk kroost verdeelde,
Verwildrend in gebrek, verzinkende in de weelde,
En ondeugd koestrend, die, terwijl zy 't hart verlaagt,
Voor Waarheid en haar licht, een gruwbren afkeer draagt.
De Brachman dekte haar voor wrevele onverstanden.
Omsluierd reisde zy door 's Wareldś morgenlanden.
Prometheus leidde haar naar rotsigen Kaukaas;
Naar schrandere Grieken, by hun wijsheid altijd dwaas.
Het kroost van Sem, wien God zich-zelven openbaarde,
Dat Zijne erkentnis en geheimenis bewaarde,
Zwierf naar Egypten, rijk in aardsche kunst en pracht,
En werd door harden dwang in slaverny gebracht.
Dat Nylland, bakermat van denkende verstanden,
Bracht kunst en kennislust naar bygelegen stranden,

Be-

Bereikte en Tempes beemd en Hebrus woeſten ſtroom,
En Orfeus zang bewoog (dus hiet men 't) dier en boom.
Sints trotschte Hellas grond op d' albekenden Dichter,
In blindheid, naar zijn macht, de grootſte Volksverlichter.
Van daar verſpreidde 't licht (ach! 't was het Hemelsch niet!)
Naar 's Tybers boord. – Daar klonk in hartenſtreelend lied.
Die halve Wijsheid, die wel harten waar 't in ſtormde
Bezadigde, maar voor de Waarheid niet hervormde.
Der Roomren heerſchappy ſpreidde ondeugd beide en deugd
Met woeſte bloeddorst, zucht tot beeſtelijke vreugd,
En wat de menschlijkheid in wanleer kan verpesten,
Met al heur gruwlen, by hun kennis uit in 't Westen. –
Doch eindlijk werd Euroop van 't ware licht beſtraald:
Het licht der Waarheid, nu ten Hemel afgedaald;
Ach aangenomen, ja met gretigheid ontfangen,
Doch haast, waar 't eerst ontſtak, met Bygeloof omhangen.
Gelukkig Holland, dat het zuiverde en behield!
Steeds waart gy ijvrig met de Waarheidszucht bezield.
ô Godgezegend oord, ach, waar die zegen nimmer
Door moedwil, wangeloof, en zeedloosheid, en ſlimmer,
Met tegen God en Zijn Gezalfden op te ſtaan,
Verroekloosd en verbeurd, en al uw bloei vergaan!

Doch de eedle Poëzy, voor 't minst, mag in dees ftreken
De taal nog van 't gevoel voor God en Waarheid fpreken;
Zy, wordt de Kerk verfmaad, heeft nog de zelfde kracht.
Wel! leer zy Waarheid, wie ze ook lastere of veracht'!
Hoe! elk werd leeraar, en verfpreidt in alle talen
Zijn meening door de pers en in Genootfchapszalen;
En zou zy, Hemelgaaf, en fleutel van 't gemoed,
Zy die de harten kneedt, doorademt, en doorgloedt,
Zy die, van d' oudften tijd, de ziel door de ooren ftreelde,
En 't kindfche menschdom leidde en tot volmaking beeldde,
Zy, zwijgen?– Neen, zoo ooit, verheff' ze op nieuw den toon
Die wangedrochten temde en outer ftichtte en throon,
Nu beide wagglen, ftout door Waanzucht ondergraven,
En drift en razerny verftand en hart verflaven.
't Is tijd. Van hier die zucht die de eêlfte gaaf misbruikt!
Herneem zy de oppermacht die woestheid heeft gefnuikt.
Zoo Dichters goden zijn, 't is door den waan te teugelen,
't Aanbidlijk Albeftuur gaf Dichtkunst hemelvleugelen.

Dus

Dus ſprak het hoofd dier Rei van maagden. - Als hy zweeg,
Nam Klio 't woord, terwijl haar 't bloed in 't voorhoofd ſteeg,
En verontwaardiging het fronste. - Roekeloozen,
(Dus ſprak zy,) ja 'k gevoel, uw dwaasheid doet my blozen.
Gy bouwt rivier en zee, en dobbert op den plasch
Het zonneſpoor voorby, en naar bevrozen as
Of onbekende kust, om over 't ruim der baren,
Uw lijf ten beste, een ſchim van nooddruft op te gaâren,
(Schoon moeder Aarde u t'huis mocht voeden uit haar ſchoot,)
Maar ach, vergeet uw ziel. Uw ziel lijdt hongersnood.
't Verſtand eischt voedſel, 't eischt u kennis, 't eischt ontwikk'-
Is 't vratig ingewand ſlechts vatbaar voor die prikk'ling, (ling.
En hongert, dorst, en kwijnt, uw ziel niet evenzeer?
Zy eischt het, ja en, (tot uw welzijn) eindloos meer.
Gemest voor 't ſlachtmes, en geen hooger lot verbeidend,
Maar zorgloos levend en van 't leven zorgloos ſcheidend,
Zie daar den ſtaat van 't vee. Maar, redelijke mensch,
Vervult dit heel uw lot? omgrijpt dit al uw wensch?
Waartoe de vatbaarheên, door d' Almacht u geſchonken?
Gewis niet, om in 't ſlijk in vadzigheid te ronken.
Neen, 'k vraag geen poging, tot onnutte kunst gericht;
Maar nutte kennis om te leven naar uw plicht.

Hoe

Hoe zult ge, zonder die, uw eigen hart verklaren?
Hoe, uw verordening tot hooger ſtand bewaren?
Is ſlechts uw ziel geleerd wat haar beſtemming zij,
Zoo oefent ge op uw-zelf de rechte heerſchappy.
Wat ſlooft ge om 't nietig goud tot d' eindpaal van uw dagen?
By d' aangreep van den dood zult ge uw verzuim beklagen.
Dan roept het hart in angst: „Ach, dat er uitſtel waar,
„Ik onderzocht den plicht des levens, licht of zwaar.
„Ja, Hemel, mocht ik jeugd en bloeitijd thands herhalen,
„'k Zou in 't ontzind gewoel niet achtloos mededwalen,
„Niet ſteeds bekommerd zijn voor 't lieflijk lijfsgenot,
„En laten 't heil der ziel niet drijven op het lot."

Neen ſtervling, dat gy leeft, is niet om ſteeds te ſlaven
Voor d' erfgenaam, die u met blijdſchap zal begraven.
Is 't reedlijk, als de mol te wroeten in het ſlijk,
Op dat uw zwoegen die uw ſterfdag wenscht, verrijk'?
En, zoo ge aan dien gy mint een ſchat wenscht na te laten,
Wat weet ge of 't tot hem koomt? Of hem 't bezit zal baten?
Vermeerdring van bezit brengt altijd geen genot;
't Is ſomtijds tot verderf; 't verbittert vaak ons lot.

Laat

Laat ondervinding, laat hier menſchenkennis ſpreken. -
Maar, zegt ge, 't is mijn plicht, de handen uit te ſteken,
Dat, zoo ik met den mier geen opleg juist verwerf,
Ik met geen ſprinkhaan toch in 't eind behoeftig ſterv'. -
Zoo wijkt ge aan de eene, om niet naar de andre zij' te glijden?
Op beide loopt men 't ware en middelpad bezijden.
Geen twist, geen woordenſpel of kunstverſierde reên,
Maar wijsheid zij ons doel. Haar dienen wy alleen! -

Zoo ſpreekt ze, en de adem van haar borst doordringt mijne
Met nieuwe kracht en lust. Mijn zielsbeſeffen ſcharen (aâren,
En ordnen zich. - Ik zie! 't is oordeelskracht en moed,
Die zich aan 't hoofd ſtelt van der driften legerſtoet,
En wilverkeerdheid, die gewoonte en erfſmet telen,
Doet luiſtren naar 't ontzag van wettige bevelen.
't Verſtand ſcheen me als omringd met bochtig kristallijn,
Van beelden ſteeds doorſtraald, maar in misvormden ſchijn,
Die door 't verbijſtrend licht, op alle wijs verbogen,
't Beſchouwend zwak verſtand zoo wel misleidt als de oogen,
En wanbegrippen teelt, en valſche kennis vormt,
En 't niet mistrouwend hart, dat voedſel wil, beſtormt.

Be-

Beproef des, ſtervling; geef geen plaats aan de achteloosheid,
En ſpoor met daaglijkſche ernst het broeinest na der boosheid:
't Is de aandacht, onvermoeid en op uw hart gericht,
Die beter kennis geeft dan 't bloot verſtandlijk licht.

Zes vlinders zijn er in een hoek van 't hart gezeten:
't Is drift tot heil, tot ſchoon, tot onbeduidend weten,
En deernis, kindermin, en weêrvergeldings-zucht.
Zy broeden wormen uit, ſtraks vliegende in de lucht:
Die zijn begeerlijkheên, verkeerde wil en lusten,
De vlerken roerend die in 't wappren nimmer rusten.
De moed, niet anders dan de in vlam geblazen gloed,
Gehoorzaam aan 't verſtand, maar ook aan dit gebroed,
Is heilzaam, maar dus ook verderflijk; als de ſappen
Der druif die brein en ſpier verſterken en verſlappen
Naar 's lichaams toeſtand, ſchoon ſteeds vleiend voor den ſmaak.
Rampzalig dus, waar 't ooit des oordeels recht verzaak!

Ach, elk laat door 't verſtand zich leiden naar het walen
Der driften, die van 't ſpoor der kennis af doen dwalen.

Men

Men volgt het, meent men, ja; maar, volgt het zelf de drift,
Wat baat den ſtervling dan die zoo onſchatbre gift!
Geen Aristoteles, geen Platoos zielsbeſchouwen
Heeft, by die wijsheid zoekt, een blindeling vertrouwen.
Neen, 'k delf met Socrates dan liever in mijn hart:
Dit tuigt my wat het zij, dat me immer houdt verward.
De Schoolſche Wijsheid leidt tot napraat en verblinding,
Maar de echte kennis heeft een grond in de ondervinding.
De ſterkſte drift hou 't veld, maar wie beſliſt den ſtrijd?
't Verſtand is 't, dat zich aan de zij' des ſterkſten vlijt.
Heb honger en heb ſpijs; men biedt met duizend kroonen
De onthouding, zoo gy vast, als eergeſchenk te lonen;
Is 't kiezen niet verknocht aan 't geen ge u nuttigst acht?
Ja, ge oordeelt door 't verſtand en niet door nooddwangskracht,
Ja, menig mint de deugd en blijft in de ondeugd hangen;
Doch 't is geen dwang die hem in kluisters houdt gevangen.
Neen, 't aangeboren, 't eerst geworteld misverſtand,
Houdt by 't ſlap-werkzaam hart nog immer de overhand.
't Verſtand dwaalt in 't beſluit by 't willen en 't beraden,
Wil de eene lust voldoen, de ſtrijdige ook verzaden;
't Moet kiezen; 't is naar drift, maar vrij, wanneer 't verkiest.
Daar zwakker tokkling 't by een ſterker trek verliest.

Ach,

Ach, wanneer heeft een deugd die vrucht is van de reden,
't Vermogen, als zy fel door hartstocht wordt beſtreden,
Onwrikbaar vast te ſtaan? – Helaas in 't baldrend weêr
Wankt ook 't rechtſtandig hout, en breekt, en valt ter neêr.
Iets anders ook, in ſtilte, is 't innig overtuigen,
Iets anders, als de ſtorm de ziel doet overbuigen.
Ook 's avonds is de mensch niet wat hy 's morgens was;
Nu half verſchroeid, en toen een weeldrig groenend gras.
Hy is eèn kind des tijds, die, als de tijd verandert;
Nu dof en traag en ſtomp; dan vurig, opgeſchranderd.
Hy ſpreekt van 't hoogſte goed als in een ſchildery,
Maar ſtelt in 't leven naar zijn lusten, meer waardy;
Verbergt dit voor zich-zelf en andren, en het ſpreken
Is voor zijn eigen hart zijn eigen hart verſteken.
Dees is ontvlambrer; die, van bloed bijzonder koel;
Maar niemand enkel drift, of zonder driftgevoel.
Een vonkjen zal in ééns het buskruid op doen ſpringen;
Veel trager zal een vlam het natte ſtroo doordringen.
Één vuur is de oorzaak toch. – Vraag gy u-zelven af,
Wat aan uw heet geſtel die felle gramſchap gaf,
Zoo ſchichtig, zoo verwoed? Of, zijt ge min ontſtoken,
Wat echter u het bloed in 't binnenst bracht aan 't koken,

En

En 't wrevelig gevoel verwekte in 't ingewand,
Met kalmte van 't gemoed en zielsrust niet beſtand? -
Is 't niet uw denkbeeld van verongelijkt te worden?
't Beſef en 't leed daarvan zijn 't die tot wrevel porden.
't Is de erfzonde in de ziel die elk des vatbaar maakt,
Schoon 't naberouw 't beweert, 't verſtand het innig wraakt.
Des Heilands heiliging kan ons die ſmet ontrukken:
Geloof, en volg Hem na! - Leer lijden, zwijgen, bukken;
Zie, waak, en bid, en prent u immer in 't gemoed,
Dat gy geen rechter zijt van 't geen een ander doet. -
Keer 't al ten beste. Ook zelfs 't onſchuldigst kan ons deeren;
Het vallen van een muur dat niet is af te weeren, -
Bedorven lucht, - een dier, - een booswicht kan ons doôn,
En Christus heeft ons wraak, ja wederſtand, verboôn.
Hy leert ons liefde en recht en 's naaſten heil betrachten;
Hy, God beminnen, en wat de aarde heeft, verachten:
Dien God, die wijsheid, kracht, en ware goedheid is,
En wien men niet bemint, dan van Zijn gunst gewis!
Met dit daalt wijsheid, kracht, en goedheid, uit den hoogen;
En zonder dit, geen goed- of wijsheid of vermogen.
Wie onrecht doet, koomt om in eindloos zelfgekwel,
En ſtookt uit eigen wil zich-zelv' in 't hart een Hel.

Hy kwetst zich-zelf, (niet u,) wiens wil was u te treffen,
Laat flechts in uw gemoed geen gramfchap zich verheffen.
Wat is u 's Heilands woord, indien gy 't wel belijdt,
Maar 't met de daad verzaakt en door 't gedrag beftrijdt?
Wat is 't, offchoon ge uw mond gewent om 't toe te ftemmen,
Zoo 't uwe onftuimigheid en gramfchap niet kan temmen?
Gy liegt. Gy waant te zien, rampzaalge; maar helaas!
Blind zijt ge, en al uw roem is onvergeeflijk dwaas,
't Pad dat gy kiest, is voor uw voeten opgedolven
En van den flag doorfpoeld der ingebroken golven.
Men waarfchouwt u; gy zegt, gy neemt dit dankbaar aan,
Maar gaat toch voort, om in de zeekolk neêr te flaan.
Wat zal, wat moet ik hier gelooven; woord, of werken? –
Of, hebt ge een gaaf gezicht om 't voetfpoor op te merken,
Gy kiest een fchuinen weg, gevaarlijk glibberglad:
Gewaarfchouwd dat ge 't oog toch vestigt op uw pad,
Treedt ge achtloos en 't gezicht naar elders heen geflagen,
En glijdt, en valt. Wie zal 't als ongeluk beklagen?
Gy immers hebt de fchuld van 't leed waarin gy ftort;
En geene ontoombre kracht waarvan gy 't fpeeltuig wordt.
Vaak hebt ge u overijld met overladend brasfen,
Neemt teugling voor dier drift, maar laat ze u weêr verrasfen:

't Ge-

't Gevolg vergeet ge, en wat gy voornaamt t' uwer baat.
Is 't onbedwingbre macht die 't niet herdenken laat? –
Neen, 't is uw zelfverzuim. – Dit teelt weêr nieuwe ſmarte?
Het nawee ging u flaauw, niet diep genoeg, ter harte.
Dus, is ons 't kwaad gevolg niet innig ingeprent,
Het baat niet, of men 't kwaad en wat het voorbrengt, kent.
De plicht van 't zelfbedwang, 't ontzag voor d'eeuwgen Wreker,
Dit zij 't, wat ons gemoed voor zondenval verzeker'!
Licht maakt de ſpaarzaamheid ons matig aan den disch;
En is 't Gods vrees, ons nut, dat min vermogend is?
Is 't overtuigd verſtand de meeſter onzer zinnen,
Hoe zal verdwaasde lust op ons de zege winnen?
Ook de achtloosheid verdwijnt voor aandacht, ſteeds geſcherpt,
Wanneer geen zelfbedrog ons zand in de oogen werpt.
Weêrſta den bozen geest, zoo zal hy van u vlieden;
Verdrijf het misverſtand, God zal in 't hart gebieden.
Zwak zijt ge, ja, maar wees niet moedloos onder 't juk:
't Wordt lichter, zoo men 't zelf niet op zijn ſchouders drukk',

* * *

't Heelal, zoo kunstrijk, en in vasten zwaai bewogen,
Bewijst, daar is een God, oneindig in vermogen,

Goed, eeuwig, wijs, gelijk Zijn heerlijk werkſtuk toont,
En die, 't beſef te hoog, in eigen luiſter throont.
Het boek der ſchepping ligt ons aller oog geopend,
Geheimenisſen, die geen ſtervling gist, ontknopend,
Ons-allen, wie wy zijn, tot vlijtig onderzoek;
En ieder ſchepſel is een letter van dat boek.
Elke oogwenk, elk bedrijf en voorval op dees wareld,
Hoe ze in haar vasten loop, den ſtervling ſchijnbaar dwarelt,
Houdt nieuwe lesſen in voor die ze aandachtig leest
In 't werklijk thands, of 't geen dat vroeger is geweest.
De willig-blinde alleen, die in 't verderf wil rennen,
Verſtout zich, met den mond het Godsbeſtuur te ontkennen,
Maar ſchept zich in 't geval en onbeſtendig lot
Een redenloozen voor een alvoorzienden God.
Verblinden! zijn ze oprecht in te uiten wat zy peinzen,
Beklaaglijk boven al; vervloekt, indien zy 't veinzen,
Of om 't zich-zelven op te dringen, zich 't gezicht
Bedwelmen voor 't door God hun ingeſchapen licht!
Zie de ordning, zie den loop der hemelſche gewelven
Waarin Zijn Godheid blinkt; of, ſnoodaarts, ziet u-zelven;
Gaat tot uw hart, beſchouwt uws lichaams kunstgewrocht,
Gevoel, en denkkracht, nooit genoegzaam onderzocht!

Zich-

Zich-zelf te kennen is 't begin van Godgeleerdheid;
't Verzuim daarvan, de bron van alle zielsverkeerdheid,
Verwijdert ons geſtaâg van 't hemelsch naar beneên,
En ſmoort ons in een poel van enkle dierlijkheên.
't Is de aart van 't aardsch, naar de aarde als middelpunt te nei-
Te ſtreven naar omhoog is 't vuur, als hemelsch, eigen. (gen,
Zoo is aan al wat is een neiging ingeplant
Tot welzijn, naar behoefte en vatbaarheid en ſtand.
Dit toont gedierte en kruid in wording, groei, en leven;
Hier hangt elks wezen aan, wordt alles heen gedreven.
Maar 't reedlijk dier, de mensch, heeft, tot zijns Scheppers lof,
Ook geeſtelijken trek, niet aanverwant aan 't ſtof:
Een trek tot goedheid en tot wijsheid; tot verheffing
Naar 't Godlijke, in de maat van zijn verſtandsbeſeffing.
Hy ziet, gevoelt en weet God machtig, wijs, en goed,
Schoon de Alvolmaaktheid hem verborgen blijven moet.
't Heeft al zijn vatbaarheên, verbonden aan elks wezen:
't Onreedlijk mist de gaaf om 't ſcheppingsboek te lezen,
De ſteen en plant, het zien. Gy mist des zeilſteens kracht
Wiens aart het ijzer trekt en naar den Noordpool tracht;
Gy hebt geen fijne reuk als brak of hazewinden;
Ja, weet in 't doolhof van u-zelf geen weg te vinden;

Is 't wonder dan, dat gy Gods wezen niet doorgrondt?
Toch (wilt ge,) is uwen ſtaat volkomen heil vergond.
Want wat 's volkomenheid, dan 't vol genot te rapen
Der neiging, ons door God in 't wezen ingeſchapen? –
Dus, onderzoek u-zelf, waartoe die neiging ſtrekt:
Het ſtrijdige aan uw aart is 't geen u kwelling wekt.
De ware neiging is een drijfveer, u gegeven
Om, neêrwaarts niet als 't dier, maar op, tot God te ſtreven.
Zij ze ernſtig, waak voor haar, en vraag om hulp by Hem;
Ze is Zijne (ook in natuur voor elk verſtaanbre) ſtem.
De macht is 't hoogſte doel waarnaar ge uw hart voelt ſtreven;
Ze is 't pond dat aan den mensch op woeker is gegeven:
Naar wijsheid, goedheid, en een meerder kracht te ſtaan,
Biedt God (beſteed het ſlechts) elk onzer gunstrijk aan.
Ja, kweek het ijvrig voort. Wijs, goed, is tevens machtig;
Onwijs en ſnood zijn, maakt de ſterkte-zelve onkrachtig.
In 's menſchen hoogſte macht ligt 's menſchen hoogſte goed;
Bemin God bovenal, daar is geen tegenſpoed.
Wie God in 't hart ontfangt, ontfangt en wijs- en goedheid,
En zelfs des levens ramp wordt voor zijn hart tot zoetheid.
Weetgierig zijn we, en 't hangt de heilbegeerte by,
Want wetenſchap verklaart wat heil of onheil zij.

Boet,

Boet, boet die weetlust, maar misbruik haar niet ten kwade;
Neen, word' ze u niet tot hoon en terging der genade!
Doorzoek het ſchepſlenboek dat God u open legt,
Maar, niet aan zelf-lust die daar voedſel zoekt, gehecht.
't Zal liefde en kennis in den boezem doen ontſpruiten,
Waar zich de harten niet voor de overtuiging ſluiten.
Maar 't lezen van dat boek eischt inzien in ons hart;
Geen ſchijngeleerdheids hulp, wier ſpinſel 't brein verwart.
Beſchouw der dingen aart, dit geeft ons alle klaarheid;
Het hart dat zich gevoelt, tuigt meê van alle waarheid,
En de ondervinding van zich-zelven is de trap,
Waar langs men opklimt tot de ware wetenſchap.
Vroeg is ons 't brein verrukt, vervuld met valſche beelden,
Die ons als ſchaduwen voor 't kittlig zintuig ſpeelden
En waarheên ſchenen: dit 's waanwijsheids losſe grond,
Die altijd alles meende en echter niets verſtond.
Let vlijtig t' allen tijd wat omgaat in uw harte;
Wat einde en oorſpronk zij van onlust, wrevel, ſmarte;
Waar elke drift uit ſproot, en waar zy henen ſtrekk';
Of neiging of verſtand, natuur of waan, u trekk'.
Wat denkt, wat wilt, wat hoopt, wat wenscht of vreest gy telkens,
Geheel het tijdvak door des bloeiens en verwelkens?

Wat knaagt u 't hart? wat is 't verlangen dat gy voedt?
Is 't reden, neiging, die u willen, handlen doet?
Wat is die neiging? wat die wil? Waar uit ontſproten?
Leer voor u-zelven dus uw eigen ziel ontblooten.
Gevoelt gy de aanwenst van gewoonte en voorbeeld niet,
En welk een ſnelle ſtroom van uit haar ader ſchiet?
Ach, ieder ſleept hy meê. Hun voorleer, hoe verderflijk,
Is van het voorgeſlacht op nageſlachten erflijk,
En dringt, ja dwingt ons in der waanzucht wagenſpoor.
Doch, treên we op 't ware pad, al trad ons niemand voor!
Geen neiging is nog wil; ô neen, maar ze is zijn moeder,
En de Almacht gaf 't verſtand tot raadsman en behoeder.
De neiging tast' naar ſpijs; 't verſtand zegg': »'t Is venijn;"
Zy brengt geen wil te weeg, zelfs niet by hongerpijn.
't Vermaak klopt aan uw hart; maar 't ſtrij met uw Geweten,
En zal 't een Christenhart zijn plichten doen vergeten?
Zult ge om een ſom van geld, hoe groot zy wezen mag,
Uw Vader of uw kroost berooven van den dag?
Neen. Neiging is de grond van 't werken in ons binnenst;
Maar Reden, ſpreekt die ſlechts, is by 't verſtand verwinnendst.
Dit ſtiert ze en brengt den wil naar die beſtiering voort,
En is wat tot den mensch als reedlijk dier behoort.

In

In 't redenlooze houdt de neiging 't roer in handen,
En heerscht, met willekeur van vrije Dwingelanden;
By ons is ze aan den raad der Redengaaf verknocht,
En Wil is 't raadsbesluit, door 't oordeel uitgewrocht.
De neiging strekt tot goed; doch, uit natuur kortzichtig,
Vereischt ze een wijs bestuur, of 't handlen wordt onplichtig.
Zy drijft wat is, tot lust, tot heil en zelfgenot:
Maar, onbeteugeld, holt, en sleept in 't gruwzaamst lot.
Zy trekt naar 't schoonste schoon, naar teedre kinderliefde,
Naar deernis met het leed dat evenmenschen griefde,
Naar 't deelen in hun heil, naar dankbaarheid, en 't zoet
Van ieder wel te doen, zoo dierbaar aan 't gemoed!
De vloekbaarste onverlaat zal nog die neiging voelen,
Schoon hy ze in 't hart verstikt door duivlen-lustbedoelen.
Doch is dit neigings aart en strekking; waar van daan
Is 't kwaad? - Het is de vrucht van roekeloozen waan.
Vrek, moorder, dief, acht niets dan nietig geldverkrijgen.
Verbeelding doet hun dit tot valsche waarde stijgen,
En brengt in 't hart een drift, alle andre dovend, voort:
Dit werkt het schrapen uit, het stelen, en den moord. -
De moeder mint het kind; de tederste aller banden
Verbinden 't aan heur hart, als eigen ingewanden;

Maar gruwzaam wanbegrip, door bygeloof gefcherpt,
Maakt dat zy 't in de vlam ter eer' eens afgods werpt. –
Haat, wellust, hovaardy, wie dezer 't hart verflaven,
Zal neiging zich op 't pad der gruwlen blind doen draven.
De fnoode wraak, de roem-, de heerschzucht voer' 't gebied,
Ze ontzien, op de eigen wijs, het allerheiligst niet.
Hoe menig (Hemel!) laat, door 't misverftand gedreven,
Om vuige min, zijne eer, bezitting, lust, en leven!

Maar, wat is dan de wil (die vrije wil!) in my? –
Gebonden flaaf der drift? – Geen flaaf; maar ook niet vrij.
Daar is geen vrije wil; 't zijn tegenftrijdigheden
Die valsch vernuft in 't hart met hoogmoed famenfmeden;
't Bepaalde in richting hangt aan 't geen het dus bepaalt,
Wat duifter wanbegrip daartegen woelt of fmaalt.
Ja, oorzaak is hy van 't beftemde, door zijn werken;
Maar zelf ook uitkomst, en bepaald in enge perken.
De wil wordt door verftand en neiging voortgebracht;
Maar keur hebt ge in den ftrijd van lust en redenkracht.
Dan voelt men neigingen zich wederzijds bevechten,
En 't hangt aan uwe keur hoe gy 't gefchil zult flechten;
En deze keur heeft plaats by 't fchijnbare evenwicht
Voor 't (dikwerf al te ftomp of achtloos) zielsgezicht.

Zoo

Zoo wordt de keur tot wil, naar de aandacht wordt gebogen,
En 't een of ander wel of kwalijk afgewogen.
Hier dwarlen we altijd rond. — Alwijs en vrij is God;
Dwaalzuchtig, dwalende, en afhanklijk, is ons lot.
Natuurlijk, heilzaam, is 't behoefte en nooddruft ſtillen,
't Herſtelt des lichaams kracht die we in zijn werking ſpillen;
Maar lichaam beide en geest krenkt nietig lustgeſtreel,
En maakt den ſtervling ſlaaf van de afgodsdienst der keel.
Gelukkig, die bedacht, hun eigenzin begeven,
Om kindren eenvoud als een Christen aan te kleven,
Zich-zelf verloochnen, door geen zinlijkheên verleid,
Maar waakzaam op hun hart, in Godgelatenheid!
De wareld ſpotte en ſmaal; zy, daaglijks meer verbasterd!
Helaas! de Waarheid wordt in Christus-zelf gelasterd.
Hy riep den mensch te rug tot d' eenvoud van een kind:
De trotſche Wijsheid ſloeg zijn Godſpraak in den wind.
Geen Ariſtoteles, geen redenlooze reden,
Maar die de Waarheid is, zij door ons aangebeden!
Geen Wijsheid, dan van God! Verban al d' ijdlen praal
Van welk een ſchool het zij, voor de Euangelietaal.
Zoek 't goede en zoek het ſchoone. In God is 't ſlechts gelegen:
Bemin Hem, 't hoogſte goed en 't ſchoonſte is u verkregen:

In

In Hem is 't vol genot, met Hem is geen gemis:
Barmhartig zult gy zijn, als Hy barmhartig is.
Ach! liefde is troost voor 't hart: 't is zalig in 't beminnen;
Ja, eindloos meer dan in eens anders hart te winnen:
Hierin is zelfzucht, en de zelfzucht ſtoort de rust;
Maar liefde en weldoen geeft een ſtooringlooze lust. –
Doch liefde is dankbaarheid. Leer danken. – Dank geſtadig!
De Godheid is ons ſteeds in elke gift weldadig.
Uw ziel, uw denken, ja, uw weten dat gy leeft,
Zijn licht, Zijn lucht, de ſpijs, de nooddruft die Hy geeft,
De ontelbre menigte van nooit te erkennen giften,
De kleeding die u dekt, de ſchuldelooze driften
Ons ingeſchapen tot beweging van 't gemoed,
Verdienen onzen dank, en – 't danken is zoo zoet! –
Wat ſchort ons? – Dankbaarheid! – God danken heelt uw won-
ô Stervling. – Bid en dank: het oovrig ſtrekt tot zonden. (den,
Wat is 't voorbygaand leed dat u bekomm'ren mag?
De zonde-alleen is kwaad en vordert uw beklag.
Wat is u 't ongelijk, 't verdrukken, of 't miskennen
Door andren? – 't Strekke u, om uw hoog gevoel te ontwennen!
Bepaal uw driften en uw wenſchen; wreek u niet:
Ook in den raad van God is 't kwaad dat u geſchiedt.

Zie

Zie David, zeg met hem: God heeft het dus bevolen. *
't Geen 't uwe is, wordt u nooit door menſchenroof ontſtolen.

Doch ſtrij ik hier niet met een Hydra, zonder knots? –
Wat nood! mijn wapen is de onfeilbare uitſpraak Gods.
De Wareld woele en tier', of ſpottende of verbolgen!
Die Christen wenscht te zijn, moet 's Heilands ſtappen volgen.
Win kennis, die het waar van 't ſchijnbare onderſcheidt:
Zy leert behoefte zien en teelt de oodmoedigheid.
Slechts reinheid van gemoed kan God en 't goede erkennen,
Maar 't blinde zelfbedrog doet in verwoeſting rennen.
Doorvorsch uw hart in 't leed, en zie waarin 't u faalt?
De mensch heeft zelf al 't kwaad zich op den hals gehaald.

Maar Christus loste ons uit der zonde ſlavenbanden.
Wie 't hart ſteeds overgeeft in 's Hoogſten vaderhanden,
Wenscht weinig, en behoeft nog minder op deze aard,
Erkent wat God hem ſchenkt en later heeft bewaard.
Wat zou hy vordren in dees korte, onzeekre woning,
Waar 't al begoochling is en enkle ſchijnvertooning,

* *II Samuel, Kap. XVI*, 10.

Al

Al ſchimmen van geluk, onvatbaar, zonder lijf?
Zijn burgerſchap is in een eeuwig vast verblijf.
Laat andren dan naar eer, naar ſtaat of rijkdom ſtreven,
Aan nooit verzade lust ſteeds nieuwen prikkel geven;
Geen algemeene weg is 't pad tot heil of rust:
Maar Vrede in 't hart met God, is ware zielenlust.

VIJFDE ZANG.

Wat diep in 't leven kwetst, de wonde zij genezen,
De plek die 't teeken draagt zal altijd pijnlijk wezen,
En gloeit of prikkelt naar de lucht die om ons zweeft;
Zoo is 't met wat de ziel eens zwaar getroffen heeft.
't Verlies van teêrgeminde en weggerukte panden
Schokt niet voor korte poos door hart en ingewanden,
Maar laat een diep gevoel en ſombre droefheid na.
Zoo weent de oprechte liefde om kind of dierbre Gâ.
Doch laten we alle leed, door 's Hoogſten welbehagen
Ons toegezonden, ſtil en zonder wrevel dragen!
Hy, 't mededogen-zelf, wil dat het harte treurt,
Maar ſchept de wanhoop niet die 't radeloos verſcheurt.
Zijn wil is wijs en goed, Zijn troost zal niet ontbreken
Als we om gelatenheid en zielsberusting ſmeeken.
Zijn doen is weldaad, ook voor 't hart-zelf 't geen het treft,
En wel hem, die 't in 't wee, hoe fel 't ook nijp', beſeft!

Ge-

Gewis! God, deugd, natuur, en de onbedorven reden
(Och of ze in 's menſchen val niet roekloos waar vertreden,)
Stemt over één. Wat dan is die bedorven zin
Die afwijkt? Ach ons bloed zoog die betoovring in.
't Is vloekbare Eigenwil, die onzen eerſten Vader
Bekroop: dat erflijk kwaad vergifte ons al te gader;
Erkenn' men 't. God is 't zelf die 't in Zijn woord verkondt;
En waar is, die 't in hart niet daaglijks ondervond?
Niet één van ons doet goed, of heft by 't aardsch gewemel
Een van geen valſche zucht doordrongen hart ten hemel.
Wie ſlaat den heilweg in en dwarrelt niet ter zij'?
Ja, Cebes maalde 't ons in 't zinrijk ſchildery.
't Bedrog van valſchen ſchijn, en 't voortreên van een menigt',
In onverſtand en waan en dom gekrijsch vereenigd,
Blindt elk, vervoert, en ſleept, als 't golven van een zee
Wat op haar baren drijft, in de eigen wieling meê.
Dat Schijnbedrog doet elk den dwalingbeker ſmaken,
Dan hecht men waarde aan 't valſche en leert het goede wraken.
Doch waar ontſtaat dit uit? 't Is onbedachtzaamheid
Die 't oordeel overſtelpt en in den valſtrik leidt.

Wees

Wees langzaam; onderzoek; en leer u, te onderkennen
Wat uit Natuur ontſpruit of vrucht is van 't verwennen.
Natuur eischt dekſel, dak; maar bouw- noch kleederpracht;
Ze eischt voedſel; maar geen disch met lekkerny bevracht.
Dit 's 't werk van ſchijnbedrog. Dat leert ons veel behoeven,
En, wat Natuur verblijdt, verkeert het in bedroeven:
Haar rijkdom maakt het ons tot armoede en gebrek,
En – die geen baatzucht voedt, tot nooitverzaden vrek.
't Doet pijnlijk (en waartoe!) om geld en ſchatten zwoegen.
„Ja (zegt men), dat's de bron van 's levens zoetst genoegen:
Daarvoor zijn ſtaat en eer, ontzag en wellust, veil;
En hierin is 't genot des aanzijns, 't grootſte heil." –

Erkenn' men 't als een goed, als bruikbre en nutte gaven!
Maar, dienen ze ons; en wy die goedren niet, als ſlaven.
Fortuin zij ons vriendin, maar vordere als Godes
Geen hulde als God' behoort, geen hart als minnares,
Geen liefde als Gemalin, in heilige Echt verbonden.
Steeds draait ze en wentelt om: wie heeft haar trouw bevonden?
Maar blijv' zy 't: wat dan nog? God is 't alleen die weet
Of 't gene ons goed ſchijnt, niet een welbron is van leed.

 Neen,

Neen, zijn we vrij van hart, en volgzaam voor de reden!
Dat's meer dan machtig, rijk; dat ſtelt de ziel te vreden.
Te heerſchen op zich-zelf, is meer te zijn dan Vorst.
Begeerlijkheid huist by geen wijsheid in de borst.
Rijk, arm, gezond of ziek, en vrij of ſlaaf te wezen,
Is alles evenzeer te hopen en te vreezen.
't Is al, Gods gaaf, en in zich-zelf geen goed of kwaad;
't Beſef ſlechts, en 't gebruik, maakt ze ons verderf of baat.
Verkies, verwerp, waar 't recht vergund is van te kiezen;
Maar leer ook 't geen gy kiest met blij gemoed verliezen;
En neem ook 't geen gy ſchuwde, als weldaad, dankbaar aan,
En denk: God heeft voor my een beter keus gedaan.
Kies vrij gezondheid, en behartig ze in 't vermijden
Van wat haar ſtooren zou; maar leer ook krankte lijden.
Of ons 't verkiesbre nut of kwaad is, weet gy niet;
Alleen 't waarachtig heil is boven 't aardsch verdriet.
Mest, ploeg, bezaai uw land, en wacht van God de vruchten,
Maar loop geen Oogst vooruit, noch wil voor Wanoogst duchten!
Werk! 't is uw plicht als mensch; maar hebt ge uw' plicht vol-
Zoo zorg niet voor den dag die morgen op zal gaan. (daan,
Fortuin maakt wien zy ſtreelt, hoogmoedig en vermeten,
En wie haar 't harte ſchenkt, dien ſlingert ze in haar keten;
Brengt

Brengt onmaat, dartelheid, verkwisting, dwaze lust,
En onverzaadlijkheid, wier prikkel nimmer rust,
En al de rampen voort die deze in 't harte telen;
En hoe zult ge uwe ziel van al die kwalen heelen?
Natuurtrek heeft een doel waarin hy einde vindt;
Maar Waanzucht hongert meer, naar dat zy meer verſlindt.
Ja, voorſpoed ſpoedt niet ſteeds en is niet altijd zegen;
Maar dikwerf is ons heil in tegenſpoed gelegen.
De Weelde voert een ſleep trouwanten met zich aan,
Geen kindren der Natuur, maar telgen van den Waan,
En deze koeſtren de oude en telen nieuwe driften;
Verandren ſpijs en drank, van voedſel, in vergiften.
Wie, eer de kookkunst nog haar mengelmoes verzon,
Verdierf zich 't ingewand aan eikel of aan bron?
De lust brengt walging voort, die nieuwe lust doet broeien,
De huwlijksbanden ſcheurt, de Hel in 't hart doet gloeien,
En 't geen men liefde noemt is zeldzaam wat men 't heet,
Maar boelzucht, geilheid, met een eerbren naam gekleed.

Verbeelding, geen Natuur, doet zoo de driften ſcherpen,
Dat ze, eenmaal meeſter, zich geen reden onderwerpen.

't Verdarteld hart is met verzading niet vernoegd;
Verkrachting der Natuur is 't voorwerp waar 't om zwoegt.
Lust teelt het zich uit lust; en geen natuurtrekboeting
Is voor de kwelling die verbeelding ſchept, verzoeting,
Maar al 't verzaden wet een honger die ſteeds wast,
En lichaam beide en ziel in gulzigheid verbrast.
Zoo is 't met geld-, met ſtaat-, met lust- en glorieliefde,
Wier ſpits ſteeds dieper boort waar ze eens den boezem griefde,
En kanker voortbrengt, die aanhoudend verder vreet,
Met ongeneesbrer wond dan giftige addrenbeet.

Maar de Eer verlokt u? – Wat is de eer der dwaze wareld? –
Een krans van klatergoud, met tranen overpareld,
Waar de afgunst en de haat heur pijlen op verſchiet;
Of – zelfbehagen by een innig zielsverdriet.
Ga, werk en ſloof daarvoor! – Van wind voor goud te koopen,
Is meer dan van 't gewin dier ijdle ſchim te hopen.
De dwaze vlei' zich met dat voedſel van zijn trots;
't Is min dan windgezuis of ſchuim van 't golfgeklots.
En hiervoor wordt het hart met zulk een kracht gedreven,
Dat m' alles daarvoor waagt, bezitting, welzijn, leven!

Neen,

Neen, wees oodmoedig; de eer zal volgen wie haar vliedt,
Maar die haar narent, zweet', hy achterhaalt haar niet.
Wat vleit ge u, die haar zoekt? wat hebt gy 't geen 't verdiende,
Indien ge u-zelf beproeft voor 't oog van d' Aldoorziende?
Wat is er goeds in u, ten zij Hy 't in u ſtort?
Het geen ge u eignen wilt, doet 's Hoogſten eer te kort.

Dan, zucht naar ſtaat? – Wat is in hoogmoed toch begeerlijk?
't Gebieden, last der ziel, is dat in 't oog zoo heerlijk?
Of 't kruipen voor uw voet, met laffe vleiery? –
Maakt gulden kluiſter ooit een zoete ſlaverny?
Ach! ze is het haatlijkst ding. – Leef Gode en leef u-zelven:
De vreê van 't hart woont by geen galm van Hofgewelven.

Van glorie rep ik niet. Verdwaasd is, die haar zoekt.
't Is zelfafgodery, van God op 't hoogst vervloekt!
En, zoo ze ooit weldoen wrocht, waar kon ze al toe verleiden,
Die waandrift om zijn naam wat verder uit te breiden!
Zy ſtreeft naar braafheid nooit, maar 't geen voor braafheid
Of zelfs naar gruwlen als een andre Heroſtraat: (gaat,

Gevoel voor God en plicht wordt in die drift verzwolgen.
Ontwijk ze, en dan alleen mag ze als een ſchaduw volgen.

Doch wie, wie trekt my 't oog, zoo fierlijk opgehuld? –
Geleerdheid! – Met haar lof is ieders mond vervuld.
Ach, mengling van verſtand en misverſtand, van logen
En waarheid; met een gaas vol ſtopſels voor haar oogen,
Waardoor ze 't geen ze aanſchouwt, geplekt, gebrekkig ziet,
De herſens overkropt, doch 't hart geen voedſel biedt,
Maar zwellen doet van trots. – Ja, 'k acht u hoog, Geleerdheid,
Maar ken u als een bron van waanzin en verkeerdheid:
Wat invloed hebt ge op 't hart? – 't Is zelfzucht die gy broedt,
Of Filozofenwaan, verderflijk voor 't gemoed,
En eigenzin. – Helaas! wat durft mijn mond hier uiten!
Hoe! zou geleerdheid dan de wijsheid niet beſluiten? –
Beſpott' men mý! 'k meen haar te kennen, maar misſchien
Bedrieg ik me, en heb zelfs haar ſchaduw niet gezien.

* * *

Aan moordren moedwil door een ſtouten ſprong ontkomen,
Slaat op eens dolfijns rug in 't midden van de ſtroomen
Ari-

Arion de elpen Lier, in 't ongeval bedaard.
Wel hem, die dus zijn rust in 's warelds zee bewaart!
Geen ſchrik bedwelmt zijn brein, geen angst beklemt zijn
Gevaren kent hy niet, noch ingebeelde ſmarte; (harte:
Acht al wat hy bezit, ook 't leven-zelf, geleend,
Geniet het dankbaar, en hergeeft het, onbeweend.
't Gemis is 't nooit wat kwelt, maar wel het tegenſtreven
Aan God, vrijmachtig in het nemen als in 't geven.
En wat is 't, waar wy 't hart aan hangen? - Werklijkheên? -
Neen, zin- en zelf-bedrog en ſchaduwſchijn alleen.
Hieraan verbindt gewoonte en misverſtand de zielen;
Dit doet ons daaglijks voor Verbeeldings afgoôn knielen,
En waarheid, ja zoo 't ſchijnt, erkennen met den mond;
Doch wellust, geld, en eer, ligt ſteeds in 's harten grond.
Die prijst, verheft men, kweekt ze, in ſpijt van de ijdle woorden
Als of ze ons (eindlijk wijs en matig,) niet bekoorden.
Aan 't misverſtand verbond Gods almacht leed en ſtraf,
En deze roepen ons van 't ſchaadlijk dwaalſpoor af.
Geen luiheid, gulzigheid, geen haat- of wraaklustkoelen,
Geen wellust, of zy zal haar naweên doen gevoelen.
Of, is 't gemoed vereeld en t' eenenmaal verwend,
Zoo dat men noch zich-zelf, noch God of waarheid kent,

Geweldiger doet ziekte of wreede lichaamspijnen,
Of onmacht, ſmaad, of ſchrik, de lust des kwaads verdwijnen.
Last, onlust, walging, geeft ſomwijlen 't zacht vermaan,
't Geen 't hart tot inkeer roept; doch zelden kon 't volſtaan,
En 't leven laat men meest bedachtloos henenvlieten
In 't maalſtroom-dwarlen van een ſmaakloos wangenieten.
Ja, elk verwent zich zoo tot zonde- en dwaasheidsknecht,
Dat hy 't een ſtaat gelooft, aan zijn natuur gehecht;
En zelfs 't een dwaasheid acht, den Christenleer te hooren,
Door Waarheid vrij te zijn, of door 't Geloof herboren.
Het diermensch, hangende aan het ſchijngoed, heeft geen kracht
Den leer der Waarheid op te volgen, dien 't veracht.
Hy zucht ſoms by 't gevoel der prikkling van 't geweten,
Maar ſmoort ze op 't oogenblik in dolziek zelfvergeten.

Bezinning, de eerſte ſtap tot kennis die ons faalt,
Verdringt het misverſtand dat in zich-zelf verdwaalt;
Ontrukt den voet aan 't ſlijk waarin hy vast bleef kleven,
En wijst een beter pad om veilig op te ſtreven.
Zy is 't die de onlust doet erkennen van de lust,
De vlam die in het hart nog voort blijft tintlen, bluscht,

En

En toont u, hoe gy-zelf u vastbondt in die ſtrikken
Wier klem u eindlijk borst en gorgel zal verſtikken.
Zy maakt u niet alleen opmerkzaam op het kwaad,
Maar toont u hoe zich 't hart van dezen boei ontſlaat.
Zy leert u in uw ziel uw plicht, uw welzijn, lezen,
De wonden zuivren en bereiden tot genezen;
Toont u 't genoegen aan der ziels-oodmoedigheid;
Het dwaze in d' eigenwil, de ſtrikken die hy ſpreidt;
Den oorſprong en 't gevolg van hovaardy en toornen,
Van nijd en wraakzucht, en de naweën van haar doornen;
Verſtoort den droom van 't heil dat eer of ſtaat bevat;
Toont rijkdoms armoede en des weldoens rijken ſchat.
Leert ſchijngeleerdheid die bedrieglijk is, verachten
Voor ware kennis en God-eerend plichtbetrachten;
Niet Christen zijn in naam, maar innig in 't gemoed,
Als deelgenooten voegt van 's Heilands dierbaar bloed.
Naamchristnen zijn er veel in woorden en gebaren,
Maar zijn er die Zijn leer en voorbeeld trouw bewaren?
Veel roepen tot Hem, ja, in 't Hem erkennend *Heer!*
Doch weinig volgen Hem in wandel naar dien leer.
Ja, Gods genade-alleen kan 't booze hart hervormen;
Maar ſcheuren wy 't met kracht van uit der driften ſtormen?

Verbeetring van gedrag ſtaat in des ſtervlings macht,
En is het werk van 't hart dat naar Genade tracht;
Bezinning doet op die betrouwen, en 't gelooven
Vereent zich met haar, duldt geen roekloos zondeſloven.
Verſtands behartiging gaat aan 't beleven voor;
Die 't nalaat, ſtelt zich-zelf door valſchen waan te loor.
De heilweg, ja, is eng; maar effen. In 't bereizen
Ontmoet men echter 't geen zoo dikwerf af doet deizen.
De wareld werpt ons van ter zijde ſlijk en ſteen
En modder op; daar moet de wandlaar over heen.
Hiertoe moet vlijt, verſtand, en zielzucht ſamenwerken,
En zwakheid onder 't gaan hem ſteunen en verſterken.
Rampzalig die bezwijkt! – Hier moet geſtreden zijn
Met onlust, moedloosheid, verzoeking, ramp, en pijn,
En eigen drift vooral. – Zult ge alles van u weeren? –
Neen; Godbetrouwend door de reden overheeren.
De driften dooden, dit's niet anders dan een droom;
Gebruik ze tot uw nut. Wat zegt dat? Hou ze in toom.
God gaf ze ons niet tot plaag of onheil, maar ten goede:
Uw ſchuld is 't, zijn ze u kwaad en worden ze u tot roede.
Haar prikkel is de ſpoor van onze werkzaamheên,
En, ware er zonder haar wel leven? – Zeker! neen.

Een

Een bloot beſchouwen niet, maar drift is 't naar genoegen,
Die ons tot handlen drijft, en met vermaak doet zwoegen,
Ja, 't plichtvereischte van ons lijfsbehoud vervult.
Erfzondig misverſtand heeft aan haar misdoen ſchuld.
Doch worden ze u te ſterk, beſtrij ze door de reden,
En ſmeek Gods byſtand af in zuchten en gebeden.
Verwar de neiging niet, door God ons ingeplant,
Met lust of drift naar lust, 't verderf zoo na verwant.
Die neiging ſtrekt tot goed, tot zelfbehoudenisſe,
En, niet verbasterd, ſtrookt met de inſpraak van 't gewisſe.
Maar lust -? De wanlust volgt, wanneer men haar voldoet;
Beſtuur ze, en wacht u wel dat gy ze onmatig voedt.
Van haar is al 't verderf der roekelooze weelde
Die zoo veel jammerleeds voor ziel en lichaam teelde.
Van daar de dronkenſchap en overdaad, en wat
De naam Godloosheid in haar omvang meer bevat.
Natuurtrek heeft zijn maat en vastgeſtelde palen;
Verbeeldingslust loopt in 't oneindig ſpoorloos dwalen,
Verkeert het goede in kwaad, den zegen in verdriet.
't Is matigheid alleen, geen zwelgzucht, die geniet.

't Be-

't Betemmen van de lust eischt op zich-zelf te waken,
In bidden, zelfbedwang, ontwenning aan vermaken,
Zich ſpenen van behoefte, en duldzaamheid by ſmart,
En zelfbeproeving, met doorpeiling van zijn hart.
De volgzucht van gewoonte en voorbeeld, moet door Reden
By elken voetſtap op het levenspad, beſtreden.
Geen leervermaning of geleerdheidsblokken redt
Van 't geen verbeelding tergt of 't geen het hart beſmet.
Het zelfbezoeken en 't oplettende ondervinden
Doet waarheid recht verſtaan, leert driften in te binden.
Verlokking trekt, bekoort; maar gramſchap overvalt,
Verweldigt, vlamt en bruischt, werpt vonken, tiert en knalt,
Zoo oodmoed niet vooraf het harte wel verneêrde
En tegen 't heilloos vuur met ſtalen muur verweerde.
't Verkroppen baat niet, 't kweekt den innerlijken gloed,
En knaagt den boezem door 't in zieding blijvend bloed
Om met te meer geweld daarna weêr los te breken.
Het uit te doven is de weg om 't weêr te ontſteken;
't Moet uitgeworpen, en de toegang toegeſpard
Opdat het nimmer zich weêr indringe in het hart.
De zelferkentnis ſluit de hand met oodmoed ſamen:
Wie zich gering acht, zal zich 't ongelijk niet ſchamen;

Maar,

Maar hy-alleen vergrimt, die trotſche zelfzucht kweekt,
Wanneer men aan zijn recht- of eerbeſef ontbreekt. –
De opvoeding ſterkt veelal dien hoogmoed. 't Zelfgevoelen
Te ſtreelen, en zijn leed door dwaze wraak te koelen;
Het kneuzen van zich-zelf of 't vallen op den grond
Te wreken op plavei of ſchuldeloozen hond,
Verwekt laatdunkendheid. De jaren, by 't ontgloeien
Van moed, doen 't met de kracht zich meer ontwikklend, (groeien,
En elk gelooft zich heer, omdat hy 't wenscht te zijn,
En ſiddert dat hy zwak of onderworpen ſchijn'.

Gebreken maakt de Wijze ook aan zich-zelf ten nutte,
Op dat hy tegen 't een zich door het ander ſtutte.
Zoo ſtuit hy wellust door vasthoudendheid aan 't geld,
En houdt het eene in band door 't ſtrijdig driftgeweld.
Dit is geen deugd, maar 't is verſtandlijk zielsbeſtieren,
Om geen dier driften in heur werking bot te vieren;
En dus gewent de ziel aan 't doen van wederſtand,
En 't hartstochtſpartlen, aan een redelijken band.

Nog

Nog eenmaal zij 't gezegd! Dit is in 't aardsch vermogen;
Doch zij de knie en 't hart voor Christus neêrgebogen!
Geen ware lust tot heil, geen kennis, overwint;
De zege is flechts voor 't hart dat Hem oprecht bemint.
De Waarheid is uit God. Hy-zelf, Hy is de waarheid,
En buiten Hem flechts fchijn en wanhoopvolle naarheid.
Neen, ze is geen wetenfchap. - Men kent geen zoet of zuur
Dan door den fmaak, hiertoe gegeven door Natuur;
De blindheid van geboorte erkent geen licht of donker:
Wien zelfbevinding faalt, blijft ijdle redepronker.
Der zonde zwaarte en 't heil van liefde- en deugdgenot
Kent niet dan die 't gevoelt als eigen gift van God:
Als gift, ja glans uit Hem op 't fterflijke uitgefchoten.
Doch waant ge u 't volle licht dat Hem bedekt, te ontblooten,
En Zijne Wijsheidbron te fcheppen in uw nap;
Tot enkle razerny ontaart uw wetenfchap.

Die kennis doet u 't al gebruiken t'uwen beste,
Geeft moed en fterkte in 't leed, waar ze in den boezem vestte;
En vasten wil, die op een zeekren grondflag rust,
God mint, de zonde haat, maar eigen zwak bewust;

Staat,

Staat, met het oog op Hem, in weêrſpoed onverwrikbaar,
En ongeval noch dood zijn dan voor 't hart verſchrikbaar.
Ja, ſchoon ge 't knellendst juk op bloote ſchoudren draagt,
Ge ontfangt als 't best, wat Gods Voorzienigheid behaagt.

Voor alles, laat u nooit door ongeduld vervoeren:
Leer, waar Gods almacht ſpreekt, uw tegenſpraak te ſnoeren.
Hy ſpreekt in 't geen Hy doet. En gy, betwist gy 't recht
Aan Hem die 't ſchiep, dat Hy zijns ſchepſels lot beſlecht?
Gy, Hem de kennis wat u best zij? Gy, verwaten,
Wiens liefde van u-zelf niet beter is dan haten,
Die nooit Zijn weldaad of haar einde en doel waardeert,
In kennis zoo beperkt en in den wil verkeerd!
Hoe! zijt ge aan Hem geen dank, geen onderwerping ſchuldig?
Wordt ge om 't hernemen van Zijn weldaad ongeduldig,
En dankt ge niet, al neemt die 't ongehouden gaf
Het naar Zijn wijsheid, naar Zijn willekeur, weêr af?
Dank, dat gy 't onverdiend zoo lang reeds mocht genieten!
Het eindig put zich uit door dagelijksch vervlieten;
't Is met al 't uwe dus, bezitting, levenskracht. –
Vergelding aan uw God is boven uwe macht;

Wat

Wat hebt ge aan Hem, dan dank voor weldaân, op te dragen,
En broedren in Zijn naam by 't lijden te onderſchragen?
Dit is 't, hetgeen Hy eischt. Doe gy uw' naaſten wel!
Hem lieven en uw naaſte, is dankbaarheids bevel.
Weldadigheid brengt ons aan 't beeld der Godheid nader;
De zuivre broedermin is liefde aan aller Vader,
Verkwikt, verblijdt, verheft, vertedert ons 't gemoed.
Oneindig goed is God, zijn we onzen naaſten goed!
Verheugen we ons in 't heil des naaſten als ons eigen:
Het is een door God-zelf ons ingeſchapen neigen,
Slechts door het ſchuldverderf bedolven in ons hart;
En nog verſteent geen borst zich gants voor andrer ſmart.
Verfoeilijk is de haat, en ſcheurt met tijgrentanden
Waar hy een hart beſluipt, de gloeiende ingewanden;
Maar liefde zalft het hart, is balſem voor het leed
(Waar we allen krank aan gaan,) van d'ouden ſlangenbeet.

Doch weldoen is niet ſlechts in gift of dienst beſloten,
't Bevat ook lijdzaamheid met onze ſtofgenooten;
Geduld te nemen met hun zwakheên, wanbeleid,
Verkeerdheên van gedrag, misduiding, wreevligheid,

Ja,

Ja haat en vijandschap, die ze ons betoonen mochten.
Ach, 't menschelijk verstand verwringt in duizend bochten,
En ware rechtheid is ons deel in 't leven niet;
En, mooglijk dat ons oog of 't zijne kwalijk ziet.
Wat zouden wy voor ons van onzen naaste vergen,
Wy die Gods goedheid in Zijn weldaân daaglijks tergen?
Vergeving smeeken, en – niet zelf vergeving doen? –
Hoe dan, hoe deelden wy in 's Heilands offerzoen?
Vergeving smeeken is verbonden aan 't vergeven.
Geen wrokkend hart wordt recht ten hemel opgeheven:
't Verdeelt zich tusschen God en duivel. Stervling, schrik
Wanneer ge uw beê stort! 't Is een heilig oogenblik:
't Behòort den God aan wien, en in wiens naam wy smeeken.
Geen hart dat wrevel voedt, verstoordheid, zucht tot wreken,
Verheft zich tot Hem. Ach, wat zijn wy, menschenkroost;
Waar vinden we, of op aard, of in den hemel, troost? –

Doch neen, geen wanhoop! – Die ons vleesch heeft aangeschoten,
Dien mogen we ons gemoed, dien durven wy 't ontblooten:
Hy kent de zwakheid die ons aanhangt, en Hy redt,
Ja, heiligt ook voor ons 't gebrekkig zielsgebed.

Doch, poog uit al uw kracht de woedende Aartstyrannen
Die de aandacht van de ziel verstrooien, weg te bannen.
Hy, die de liefde is, eischt uw liefde. 't Groot gebod
Is liefde tot uw naaste als liefde tot uw God.

SPIEGHELS UITERSTE WIL,

IN VADERLIJKE VERMANING.

Leer, kind, van kindsbeen af d' Almachten God te vreezen;
Dit, als ons valfche fchijn of voorbeeld mocht belezen,
Leidt tot de wijsheid op. 't Brengt ernst en aandacht voort
Die 't raadf'lig hart proeft in gedachte, werk, en woord,
En ftoort een broeinest van afleidbre wangedachten
Waarmeê verbeelding fpeelt tot fchuldig zielsverkrachten;
Ja, 't boezemt eerbied en ontzag in voor Gods wil,
Voor wie de boze lust zich neêrlegt kalm en ftil
(De lust, fteeds de eerfte ftap tot zondige bedrijven!)
En 't zal dus 't opzet van een Christlijk willen ftijven.

Dus, zorg dat ge in het hart de vrees voor God bewaart,
Van 't kinderwiegjen tot den graauwbefneeuwden baard.
Zijn byftand zal dien wil ten goede, niet ontbreken,
Maar fchragen; ja, dien zelf in 't ingewand ontfteken.

't Vol-

’t Volbrengen en den wil ſchenkt Hy ons van omhoog,
Op dat de kranke mensch zich niet beroemen moog.
Doch Hy verſmaadt niet wie oprecht, ſchoon zwak, gelooven,
En zal geen flaauwe vonk in ’t rookend wiekvlasch doven,
Maar zegent door genâ dat vonkjen tot een gloed
Die rust en kalmte geeft aan ’t woelingvol gemoed;
Ja, zal er de aardſche have en lijfs- en zielsgenoegen
Met zegening van kroost en oudrenvreugd by voegen;
En zalig, die dit heil (dat uit geen aardwel vliet,)
Met dankbaar zielsontzag, van Zijne hand geniet! –
Ach! dat de ondankbaarheid ons altijd aan blijft kleven
By al de weldaân van den Schepper! – Dank te geven,
Zijn lof te zingen voor de weldaân die Hy ſpreidt,
Ware op deze aarde reeds eene Englenzaligheid.
Zijn weldaân (wie op aard zou God zijn giften lonen?)
Verſpreiden, in den naaſte ons dankbaar hart betoonen,
Is uitgevloeide plicht en ’t zoetst van heur genot,
En ſtrekt voor aan Hem-zelf bewezen deugd by God.
ô Lieve dankbaarheid, wat zaligt gy dit leven!
Wat zijt ge een artſeny! een zieletroost by ’t ſneven!
En toont, dat zegen niet ten vloek wierd, noch het goed
Ten valſtrik, d’ onbedachte omſlingrende om den voet!

Mijn

Mijn kroost, ach! zoo u dit by welvaart mocht gebeuren,
Dan moge een plotslijk leed u uit die draaikolk ſcheuren,
Dan tuchtige u Gods hand tot inkeer! – Hemel, hoe!
Wat zegge ik! Wenſche ik u, mijn kindren, onheil toe?
Ja, hooploos is, wien God de tuchtroê niet verwaardigt;
't Is liefde uit de echte bron die dezen wensch rechtvaardigt:
Ik weet hoe dikwerf 't hart dien ſcherpen vlijm behoeft,
Waar God de weeldrigheid als ze uitſpat, meê bedroeft.
Doch, wat mijn ſtervensuur mijne afkomst na moog laten,
Houdt vrede, ô dierbaar kroost! de twist ontaart in haten.
Ach, de eendracht van het bloed is meer dan ſchatten waard:
Den vreedzame is 't bezit verzekerd van deze aard (*).
(Ja, vreedzaamheid is met zachtmoedigheid verbonden,
En dempt een welbron van een menigte van zonden.)
Zoekt, boven al, Gods rijk en Zijn gerechtigheid:
Het oovrig werpt Hy toe, waar 't werkend wordt verbeid;
En Hy kan 't kleine als 't groote, en boven 't groote, zegenen.
Benij geen welvaart ook, wat rampen u bejegenen.
Wie uwer meer verkreeg, 't zij broedren meê ten baat,
Wien 't min voorſpoedig, min naar wensch des harten gaat;
Gelijk twee handen, de eene aan de andre, hulp betoonen.
Hoe lieflijk, waar die zucht in 't broedrenhart mag wonen!

(*) *Den zachtmoedige. Matth. V, 5. Van den vreedzame, zie* § 9.

Zij broederliefde u meer dan vriendſchaps vrije plicht,
En nooit die band des bloeds door 't zelfbelang ontwricht.
Doch, zoo er hier of daar een kronkel kwam in 't garen
En 't mededeelen niet van 't hart kon by 't beſparen,
Ach, breekt geen liefdeſnoer om kleinigheden af,
Maar duldt, wat, ſterk geperst, de ſtof tot onheil gav'.
Laat tijdverloop, geduld, het ongenoegen lenigen,
En 't weêr bezadigd bloed zal alles weêr hereenigen.
Ja, naauwer knoop ſpruit uit verwijdring, wel gevierd,
Als oordeel en geen drift de harten weêr beſtiert.
Zijt ook niet achtloos by behoeften van een ander,
Maar, by beſcheidenheid in 't vorſchen, tevens ſchrander,
Vooral barmhartig als uw Heiland! Dit verniel'
't Belang en de eigenzucht (de ontrusters onzer ziel,)
Geheel in 't Christlijk, in het broederhart. 't Zijn beulen
Wier kolen onbemerkt in 't diepst der harten ſmeulen,
Om ze eenmaal, doorgegloeid, te zetten in een vuur
Dat menschlijkheid verwoest en Godsvrees en natuur.
'k Beproefde 't – Gy, vervult wat ik verwareloosde,
En bloost niet voor u-zelf om 't geen waar ik om bloosde.
Vervult gy 't vaderlijk en thands betreurd verzuim,
En hangt uw zielen aan geen ijdel waterſchuim.

'k Be-

'k Behoef tot onderwijs geen macht van zedeſpreuken
Die 't ongevoelig hart niet breken, naauwlijks kreuken;
Neen, zonder toeſtel van geleerdheid ſtaat de plicht
Ons onmiskenbaar in zijn volheid voor 't gezicht.
Geen Filozoof heb ik ten grafkuil uit te delven;
» Mint God met heel uw hart, uw naaſten als u-zelven,"
Is 't woord des Heilands, hoogst en eenigst wetverband,
Waar alle Wijsheid, hoe beroemd, voor ſtort in 't zand.
Schuwt lettertwisten; tracht ook Godsdienstſcheur te ontvlie-
Helaas! in eigen tuin vindt elk genoeg te wieden. (den.
Beſchouwt en ſpiegelt u in de Euangelieblaân,
En ſchudt uit ziftenslust geen koornen weg van 't graan.
Zoekt daar uw zaligheid in ernſtig Godbetrouwen,
Waar de echte zielrust woont, en zeker zult gy bouwen.
Ziet Abrahams geloof, het brak door de eeuwen heen:
De grond van ons verderf is 't Ongeloof alleen.
De Christen is in 't hart, by weêrſpoed ook, te vreden:
Wat God geeft, rekent hy geen ware tegenheden;
Hy voelt er zegen in, erkent Gods zorg, en dankt
Voor wat hy uit die hand, 't vall' zoet of zuur, ontfangt.
Doch waakt! want Voorſpoed is der ziel het meest gevaarlijk,
En maakt den weêrſtand by verzoeking hoogst bezwaarlijk,

Ja,

Ja, ſleept vergetelheid van Godsvrucht meê. Mijn kroost,
Hou gy die Vrede vast die ook op 't ſterfbed troost;
Die Hoop by 't vast Geloof (ach! 't eenigst goed der menſchen,)
Die 't brandend prikklen koelt van 't ſteeds meer hongrend wen-
Wat zoekt men? waarom woelt en foltert zich 't gemoed?-(ſchen.
Geleerdheid ſtaat voor op; dan, 't altijd zorglijk goed;
Dan macht en rang.-In zich zij 't wenschbaar, 'k wil 't gehengen,
Maar 't brengt verdoling meê, zijn hart daarin te mengen.
't Kost vrijheid van de ziel, Gods allerhoogſte gaaf!
Wat dan verkoopt men voor dat ſchijnſchoon zich ten ſlaaf?

Na Spieghels Amſterdamsch van zijn tijd en ſmaak gevolgd.

AAN

SPIEGHEL.

Ja Spieghel, gy *doorwroet ons grondwoordrijke taal*,
En mijdt uitheemſchen pronk; maar dees uw roem *is ſchraal.*
Gy wroet tot moddrig zand, om tot een hoop te maken,
Waar elk die 't leest, met moeite, en naauwlijks door kan
Och hadt ge of oor gehad, of ware taal gekend, (raken.
En 't merk eens ſchoolpedants op alles niet geprent;
Uw woorden wel verſtaan, en door ze zoo te ſchikken
Dat ze en gehoor en hart door melody verkwikken,
Den Dichtrengeest getoond by 't Filozoofsch verſtand!
Gy waart de roem geweest van 't denkend Vaderland.

Zie Spieghels I Boek, vs. 107 *en* 108.

